

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Diplomová práce

Finančněprávní aspekty důchodového spoření

Klára Slachová

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Finančněprávní aspekty důchodového spoření zpracovala samostatně, a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.

Plzeň, březen 2016

.....

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat JUDr. Petře Jánošíkové, Ph.D., vedoucí mé diplomové práce, za pomoc, ochotu a rady při zpracování této práce.

Obsah

Úvod.....	1
1. Finančněprávní vztahy	3
1.1. Finanční právo	3
1.2. Finančněprávní vztahy.....	4
1.3. Finančněprávní aspekty důchodového systému.....	5
2. Důchodový systém v ČR.....	7
2.1. Důchodové pojištění	7
2.2. Penzijní připojištění	9
2.2.1. Vývoj penzijního připojištění.....	9
2.2.2. Účastník penzijního připojištění.....	10
2.2.3. Vznik, přerušování a zánik penzijního připojištění.....	10
2.2.4. Pojištěná doba.....	11
2.2.5. Penzijní fondy.....	11
2.2.6. Statut penzijního fondu	12
2.2.7. Penzijní plány	13
2.2.7.1. Dávkově definovaný penzijní plán	13
2.2.7.2. Příspěvkově definovaný penzijní plán	13
2.2.8. Penze	14
2.2.8.1. Penze starobní	14
2.2.8.2. Penze invalidní.....	14
2.2.8.3. Penze výsluhová.....	14
2.2.8.4. Penze pozůstalostní	15
3. Důchodová reforma v ČR	16
3.1. Důvody důchodové reformy	16
3.2. Právní úprava důchodové reformy účinná od 1. 1. 2013	16
3.3. Důchodový systém po reformě	17
3.3.1. První pilíř – důchodové pojištění	17
3.3.2. Druhý pilíř - důchodové spoření	17
3.3.3. Třetí pilíř - doplňkové penzijní spoření.....	23
3.3.3.1. Transformované fondy.....	24
3.3.3.2. Účastnické fondy.....	25
4. Finančněprávní aspekty důchodového spoření	27
4.1. Financování důchodového pojištění	27
4.1.1. Investice penzijních fondů.....	27

4.2.	Příspěvky u penzijního připojištění.....	28
4.2.1.	Příspěvek účastníka	28
4.2.2.	Státní příspěvky	29
4.3.	Příspěvky doplňkového penzijního spoření	30
4.3.1.	Příspěvek účastníka	30
4.3.2.	Příspěvek státu	31
4.4.	Daňové odpočty	32
4.5.	Financování důchodové spoření	33
4.5.1.	Investice důchodového spoření	35
4.5.2.	Rizika a volba investiční strategie.....	36
5.	Finančněprávní nástroje optimalizace důchodového systému v ČR.....	38
5.1.	Otevřené podílové fondy	38
5.1.1.	Fondy základních tříd aktiv	40
5.1.2.	Zajištěné fondy	40
5.1.3.	Smíšené fondy	41
5.1.4.	Fondy životního cyklu.....	41
5.2.	Dluhopisy.....	42
5.3.	Akcie.....	42
5.4.	Pasivní investování	43
5.4.1.	ETF.....	44
5.4.2.	Certifikáty.....	44
5.5.	Životní pojištění.....	44
5.5.1.	Kapitálové životní pojištění.....	45
5.5.2.	Investiční životní pojištění	45
5.6.	Stavební spoření.....	46
5.7.	Nemovitosti.....	47
5.8.	Komodity	49
6.	Důchodový systém „de lege ferenda“	51
6.1.	Ukončení druhého pilíře	51
6.2.	Změny v doplňkovém penzijním spoření	52
6.3.	Odborná komise pro důchodovou reformu.....	53
	Závěr.....	55
	Resumé	57
	Seznam použité literatury:	58

Úvod

Jako téma své diplomové práce jsem si vybrala Finančněprávní aspekty důchodového spoření. Jedním z důvodů pro výběr tématu této práce byla především jeho aktuálnost. Otázku podoby důchodového systému v České republice považuji nejen za aktuální, ale také za velmi podstatnou. Myslím si, že tato problematika je důležitá pro všechny občany České republiky.

Jak už napovídá samotný název práce, nebudu se soustředit pouze na důchodové pojištění, ale zaměřím se právě na důchodové spoření, které tvoří doplněk ke státnímu systému, tedy k prvnímu pilíři důchodového systému. V průběhu zpracování této práce, tedy od roku 2016, došlo v důchodovém systému k dalším změnám a proto i tyto nové skutečnosti v práci zohledním. Přestože název práce obsahuje pouze pojem důchodové spoření, v práci podrobněji představím i další pilíře důchodového systému tak, aby mohlo dojít k jejich porovnání.

Cílem mé diplomové práce je podrobně popsat a seznámit čtenáře s problematikou důchodového spoření v České republice a s jeho finančněprávními aspekty. Dále si práce klade za cíl popsat a porovnat změny, které nastaly v důchodovém systému v posledních letech. V práci představím důchodový systém, který na našem území fungoval do reformy, tedy do konce roku 2012. Dále budu popisovat stav platný od roku 2013 do roku 2016. V neposlední řadě také popíšu aktuální stav, tedy stav na začátku roku 2016 včetně změn, které jsou nově zavedeny. Kromě popisu jednotlivých pilířů důchodového se v práci také zaměřím na jeho finančněprávní aspekty a také na jednotlivé finančněprávní nástroje, které slouží k jeho optimalizaci.

Ke splnění cíle mé diplomové práce použiji především studium odborné literatury, těžištěm této práce bude analýza odborné literatury. Dále využiji metodu komparace k porovnání změn, které se v oblasti důchodového systému v posledních několik letech uskutečnily. Dále získám aktuální informace konzultací s poradcem pro finanční plánování, který se zabývá tvorbou penzijních plánů.

V první kapitole této práce seznámím čtenáře se základními pojmy, jako jsou finanční právo, finanční vztahy a také vztah finančního práva a důchodového spoření, respektive celého důchodového systému.

V další kapitole se budu věnovat důchodovému systému, který fungoval na území České republiky až do roku 2013. Představím tedy fungování a systém důchodového pojištění a penzijního připojištění. V následující, tedy třetí kapitole,

se zaměřím na změny, které přinesla důchodová reforma s účinností k 1. 1. 2013. Především se budu věnovat charakteristice nově zavedeného tzv. druhého pilíře. Se zavedením systému tří pilířů tako souvisí změny v důchodovém pojištění a v upraveném doplňkovém penzijním spoření, které v této kapitole popíšu.

Ve čtvrté kapitole vysvětlím finančněprávní aspekty důchodového spoření. Především se budu věnovat financování důchodového pojištění a s tím souvisejících investic penzijních fondů a příspěvků účastníků a státních příspěvků. Dále popíšu také příspěvky na doplňkové penzijní spoření. Především se zaměřím na způsob financování důchodového spoření.

V předposlední kapitole představím nejvýznamnější finančněprávní nástroje, které slouží k optimalizaci důchodového systému v České republice. Budou to především otevřené podílové fondy, dluhopisy, akcie, nástroje pasivního investování, životní pojištění, stavební spoření, investice do nemovitostí a komodit.

V poslední kapitole se zaměřím na současný stav a také budoucí vývoj důchodového systému. Především vysvětlím změny, které začaly platit od roku 2016.

1. Finančněprávní vztahy

V této kapitole podrobně charakterizují pojem finančněprávní vztahy. Účelem této kapitoly je přiblížení vztahu mezi důchodovým systémem, který funguje v České republice a finančním právem.

1.1. Finanční právo

Finanční právo lze charakterizovat jako souhrn právních norem, které upravují vztahy vznikající v procesu tvorby, rozdělování a používání peněžní masy a jejich částí.¹ Finančním právem jsou upraveny hlavně ty vztahy, ve kterých vystupuje stát nebo do nichž stát zasahuje. Finanční právo upravuje velký počet právních norem. Je tomu tak proto, že finanční činnost je velmi mnohostranná a rozsáhlá. Stejně jako každé právní odvětví i finanční právo tvoří soustavu vzájemných vztahů a také jeho jednotlivých institutů. Společným znakem právních norem finančního práva je skutečnost, že upravují finanční vztahy. Hlavním kritériem, podle kterého se normy finančního práva dělí, je jejich poslání, charakter nebo popřípadě účel, který přísluší dané finanční mase, kterou upravují. Dalším možností, jak normy finančního práva rozdělit, je druh finančního orgánu, který danou finančněprávní normu realizuje.²

Finanční právo můžeme dělit na obecné a zvláštní. Obecná část finančního práva se zabývá problematikou finanční činnosti a také její organizačněprávní formou. Dále do obecné části finančního práva patří otázka pramenů finančního práva, subjektů a objektů těchto vztahů, včetně práv a povinností jeho účastníků. Do této části finančního práva také patří problematika ústavních základů finančního práva, státního dozoru v této oblasti a finanční kontroly. Zvláštní část finančního práva je ještě širší. Tuto oblast vlastně tvoří všechny zákony a normy nižší právní síly, tedy pozitivní právo, které se týká finančněprávních vztahů. Nejvíce obsáhlou částí je oblast týkající se právní úpravy rozpočtů a jejich příjmů. Další oblastí je právo daňové a poplatkové. Do této oblasti dále patří různé dávky, které jsou od občanů vybírány. Jedná se například o platby vybírané na zdravotní, sociální nebo právě důchodové pojištění. Jednou z dalších oblastí je například právní úprava

¹BAKEŠ, Milan. *Finanční právo*. 4., aktualiz. vyd. Praha: C.H. Beck, 2006, 741 s. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-431-7, s. 13.

²BAKEŠ, Milan. *Finanční právo*. 4., aktualiz. vyd. Praha: C.H. Beck, 2006, 741 s. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-431-7, s. 16.

peněžního oběhu a měny. Jako takové jsou to právní normy, které upravují měnu, pokladní operace peněžní oběh a styk. Jednou z nejnovějších oblastí finančního práva je právní úprava finančního trhu. Některé otázky jsou upraveny právem obchodním nebo občanským, ostatní právem finančním. Jedná se například o právní úpravu kapitálových a peněžních operací a s tím souvisejících instrumentů.

Finanční právo je samostatným odvětvím v systému práva České republiky. Finanční právo je řazeno mezi právo veřejnoprávní, přestože část jeho vztahů je upravena normami práva soukromého. Zařazení práva finančního do systému práva veřejnoprávního je dáno především jeho obsahem. Lze říci, že nejbližší má finanční právo k právu správnímu.³

1.2. Finančněprávní vztahy

Právní normy jsou realizovány pomocí právních vztahů. Právní normy jsou způsobilé ukládat subjektům právních vztahů povinnosti a přikazují jim chovat se určitým způsobem. Dalším subjektům naopak tyto právní normy dávají určitá oprávnění, aby takové chování vyžadovaly. Právní vztahy jsou tedy speciálním druhem společenských vztahů, jejichž účastníci jsou nositelé společných práv a povinností. Hlavním předpokladem pro vznik právního vztahu je určitá právní norma a také právní skutečnost. Jako každý právní vztah musí i finančněprávní vztahy obsahovat tři základní a nepostradatelné prvky. Jde o subjekt, objekt a obsah. To, co je charakteristické pro finančněprávní vztahy je fakt, že se tyto vztahy týkají především finanční činnosti státu. Subjektem finančněprávních vztahů je stát, který zastupují jeho orgány a další právnické a fyzické osoby. Objektem finančněprávních vztahů jsou konkrétní práva a povinnosti subjektů. V případě finančněprávních vztahů jsou objektem peněžní prostředky. Obsahem právních vztahů jsou tedy již zmíněná práva a povinnosti již zmíněných subjektů. Charakteristické je pro tyto vztahy to, že práva a povinnosti se přímo nebo nepřímo týkají tvorby, rozdělování, přerozdělování nebo používání peněžní masy. Vznik, zánik nebo také změna právních vztahů je vázán na právní skutečnost. Okruhy

³ BAKEŠ, Milan. *Finanční právo*. 4., aktualiz. vyd. Praha: C.H. Beck, 2006, 741 s. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-431-7, s.16.

právních skutečností jsou stanoveny ve finančněprávních normách. Lze tedy říci, že jedním z charakteristických rysů je majetkový prvek těchto vztahů.⁴

1.3. Finančněprávní aspekty důchodového systému

V předchozí podkapitole jsem popsala, co to jsou to finančněprávní vztahy. Krátce řečeno to jsou tedy právní vztahy, jejichž předmětem jsou přímo nebo nepřímo peněžní prostředky nebo peněžní plnění. Jedním ze subjektů finančněprávních vztahů je většinou stát, který v těchto vztazích představují jeho orgány. Těmi jsou orgány státní moci nebo státní správy nebo jiný veřejnoprávní subjekt. Znamená to tedy, že subjekty ve finančněprávních vztazích si nejsou rovny, stát je v pozici nadřazenosti k ostatním subjektům. Většinou stát prostřednictvím svých orgánů ukládá právníkům nebo fyzickým osobám určité povinnosti nebo jim dává určitá oprávnění. Lze tedy říci, že charakteristickým prvkem finančněprávních vztahů je právě jejich majetkový aspekt.

Stát vystupuje ve finančněprávních vztazích nejen jako subjekt státní moci, ale také jako subjekt majetkový a hospodářský. Stát se stará o peněžní prostředky, přerozděluje je do důchodů právníků a fyzických osob. Proto u finančněprávních vztahů můžeme hovořit o vztazích mocensko-majetkových, které jsou vyjádřeny v peněžní formě.

Kromě státu jsou subjekty finančních vztahů také právníké a fyzické osoby. Můžeme tedy rozdělit finance a potažmo finanční vztahy na soukromé a veřejné. Veřejné finance jsou definovány jako souhrn peněžních vztahů, které souvisejí s tvorbou, rozdělováním a používáním peněžní masy a jejich částí v orgánech a organizacích veřejného sektoru. Naopak soukromé finance vyjadřují vztah související s tvorbou, rozdělováním a použitím peněžního kapitálu v sektoru soukromém. Tento soukromý sektor představují domácnosti a firmy.⁵

V rámci důchodového pojištění se pozice státu projevuje ve formě dozoru a také finanční kontroly. Důchodové pojištění je státním systémem, který zajišťuje, aby občané v důchodovém věku mohli čerpat penzi. Jde o státem zřízený a

⁴ BAKEŠ, Milan. *Finanční právo*. 4., aktualiz. vyd. Praha: C.H. Beck, 2006, 741 s. Beckovy právníké učebnice. ISBN 80-7179-431-7, s. 4.

⁵ JÁNOŠÍKOVÁ, Petra; MRKÝVKA Petr; TOMAŽIČ Ivan. *Finanční a daňové právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, 525 s. ISBN 978-80-7380-155-7, s. 44.

spravovaný systém. Důchodové pojištění tedy tvoří základní pilíř důchodového systému v České republice. Ostatní pilíře ho pouze doplňují. O peníze účastníků důchodového systému se starají penzijní fondy, respektive penzijní společnosti. Aby tyto instituce mohli obhospodařovat finanční prostředky účastníků, musí získat povolení České národní banky. Zároveň také podléhají jejímu doзору, přestože se v případě penzijních fondů jedná o podnikatelské subjekty. Je tomu tak proto, že spravují peníze získané od široké veřejnosti. Dozorem se rozumí aktivita, při které dochází k pozorování určité činnosti nebo určitého stavu a k následnému hodnocení. V případě státního dozoru nad finanční činností je dohlíženo na dodržování právních předpisů.⁶

Na základě výše uvedených poznatků lze spatřovat propojení finančního práva a důchodového systému, který funguje v České republice.

⁶ BAKEŠ, Milan. *Finanční právo*. 4., aktualiz. vyd. Praha: C.H. Beck, 2006, 741 s. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-431-7, s. 50.

2. Důchodový systém v ČR

V této kapitole se zaměřuji na popis důchodového systému v České republice. Důchodový systém v České republice do 1. 1. 2013 tvořily dva pilíře. Základní, povinný a dávkově definovaný a zároveň průběžně financovaný, první pilíř. Penzijní připojištění se státním příspěvkem bylo doplňkovým, dobrovolným, příspěvkově definovaným a kapitálově financovaným dalším pilířem.

Důchodový systém v České republice do 1. 1. 2013 tedy tvoří povinné důchodové pojištění v kombinaci se soukromým penzijním připojištěním. Důchodové pojištění je upraveno zákonem č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění.⁷ Další pilíř, tedy penzijní připojištění, je upraveno v zákoně č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením.⁸

2.1. Důchodové pojištění

V České republice má důchodové pojištění dlouhou tradici. Ve 20. letech 20. století byly přijaty právní předpisy, které umožnili rozšíření důchodového pojištění na skoro všechny osoby, které byli v zaměstnaneckém poměru. Od roku 1948 byli do důchodového pojištění zařazeny také osoby samostatně výdělečně činné. To znamená, že důchodového pojištění se od této chvíle účastnili prakticky všechny ekonomicky aktivní osoby. Tato skutečnost patří mezi základní principy důchodového systému, který byl založen zákonem č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění.⁹ Tento zákon obsahuje úpravu pojištění pro případ stáří, invalidity a úmrtí živitele, to vše pomocí důchodů. Systém dávek důchodového pojištění obsahuje důchody, které jsou odvozeny z příjmů z výdělečné činnosti a z délky doby důchodového pojištění.

Základním principem důchodového pojištění je princip jednotné právní úpravy. Znamená to, že platí jednotné zásady pro nárok na důchod a také pro jeho výpočet. Tyto zásady tedy platí pro všechny skupiny pojištěnců. To znamená pro

⁷ zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění

⁸ zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením

⁹ TRÖSTER, Petr. *Právo sociálního zabezpečení*. 6., podstatně přeprac. a aktualiz. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, 290 s. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-473-5, s. 143.

zaměstnance, které jsou v pracovním poměru, pro osoby samostatně výdělečně činné, pro členy družstev, osoby ve služebním poměru a pro ostatní skupiny pojištěnců.

Dalším principem je povinná účast na důchodovém pojištění, která je vázána na splnění podmínek, které stanoví zákon. Není tedy možné, aby občan přestal platit pojistné. Dalším principem je obligatornost dávek důchodového pojištění. Znamená to, že pokud jsou splněny stanovené podmínky, vzniká právní nárok na důchod z důchodového pojištění. Důchodový systém tedy v případě stáří poskytuje náhradu příjmů formou starobního důchodu, v případě invalidity důchod invalidní a pro případ úmrtí živitele důchod vdovský, vdovecký nebo sirotčí.

Na tento princip navazuje další v podobě zajištění soudní ochrany ve správním soudnictví ve věcech důchodového pojištění. K přezkumu rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení a rozhodnutí týkajících se důchodů z důchodového pojištění jsou příslušné v první instanci krajské soudy.¹⁰ Důchody plynoucí z důchodového pojištění jsou garantované státem, protože tvoří výdaje státního rozpočtu.

Dalším principem uplatňovaným v důchodovém pojištění je solidarita. Znamená to, že pojištěnci s vyššími příjmy jsou solidární s pojištěnci s nižšími příjmy. Navíc se uplatňuje solidarita osob, které jsou ekonomicky aktivní s osobami, které pobírají důchod. Je tomu tak proto, že vybrané pojistné na důchodové pojištění je použito k vyplacení důchodů. Tento systém je označován jako tzv. průběžné financování.

Další skutečností týkající se důchodového systému v České republice je existence širokého okruhu náhradních dob pojištění, to znamená takových časových úseků, ve kterých pojištěnci neplatí pojistné, a přesto se jim tato doba započítává pro účely důchodového spoření. Jedná se o výrazný sociální aspekt důchodového pojištění.¹¹

¹⁰ zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

¹¹ ČERNÁ, Jana; TRINNEROVÁ, Dagmar; VACÍK Antonín. *Právo sociálního zabezpečení*. 2., rozš. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, 230 s. ISBN 978-80-7380-019-2, s. 70.

2.2. Penzijní připojištění

Penzijní připojištění je doplňkovým systémem v důchodovém systému České republiky. Od důchodového pojištění se liší především tím, že jde o dobrovolné soukromé penzijní připojištění.

Myšlenka penzijního připojištění se objevila na počátku 90. let v oblasti sociálního pojištění. Důvodem k zavedení dobrovolného systému spoření vedle povinného pojištění byl nástup liberalismu a také inspirace vícepilířovými penzijními systémy ze západních ekonomik.

Penzijní připojištění lze popsat jako nepovinný, doplňkový příjem, který má podobu doživotní dávky. Tyto dávky jsou poskytovány na principu ekvivalence příspěvků a dávek jen těm, kteří si na vlastním účtu u vybraného penzijního fondu dobrovolně rozhodli spořit své peněžité prostředky. Penzijní připojištění upravuje zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením. *„Penzijním připojištěním se pro účely tohoto zákona rozumí shromažďování peněžních prostředků od účastníků penzijního připojištění (dále jen „účastník“) a státu poskytnutých ve prospěch účastníků, nakládání s těmito prostředky a vyplácení dávek penzijního připojištění.“*¹²

2.2.1. Vývoj penzijního připojištění

Vývoj penzijního připojištění můžeme rozdělit do dvou etap. První etapou je podoba penzijního připojištění v období mezi roky 1994 až 1999. Druhé období končí přijetím zákona č. 170/1999 Sb., kterým se mění zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením, ve znění pozdějších předpisů.¹³ Hlavní změnou, kterou přinesla nová právní úprava z roku 1999, se týká postavení a investiční činnosti fondů. Cílem změny právní úpravy bylo především posílení bezpečnosti a stability penzijních fondů. Tento zákon dále přinesl zvýhodnění penzijního

¹² zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením, ve znění pozdějších předpisů

¹³ zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením, ve znění pozdějších předpisů

připojištění. Došlo k tomu formou zvýšení státních příspěvků a také díky daňovým zvýhodněním. Na druhou stranu došlo ke zpřísnění podmínek penzijního připojištění, konkrétně ke zvýšení věku pro vznik nároků na starobní penzi a také na stanovení minimální doby pojištění.¹⁴

Penzijní připojištění vzniká na základě smlouvy o penzijním připojištění. Proto se smlouvy, které byly uzavřeny před účinností zákona č. 170/1999 Sb., řídí právní úpravou zákona č. 42/1994 Sb. Z tohoto důvodu můžeme rozlišovat smlouvy o penzijním připojištění staré, tedy ty, které vznikly před rokem 1999 a nové, které vznikly po novele, tedy z roku 1999. Existovala také možnost na základě dohody účastníků převést tzv. staré smlouvy do právního režimu nové právní úpravy a to do devíti měsíců od účinnosti zákona č. 170/1999 Sb.

2.2.2. Účastník penzijního připojištění

Účastníkem penzijního připojištění je ten, kdo může uzavřít smlouvu o penzijním připojištění se státním příspěvkem. Takovýmto účastníkem je fyzická osoba starší 18 let, která má trvalý pobyt na území České republiky. Dále mohou být účastníkem penzijního připojištění podle § 2 zákona č. 42/1994 Sb. vedle občanů České republiky i cizinci, tedy fyzické osoby starší 18 let, které mají bydliště na území jiného státu Evropské unie v případě, že jsou účastníky důchodového pojištění nebo veřejného zdravotního pojištění v ČR.¹⁵

2.2.3. Vznik, přerušování a zánik penzijního připojištění

Penzijní připojištění je dobrovolné a vzniká na základě smlouvy o penzijním připojištění mezi účastníkem penzijního připojištění a penzijním fondem. Penzijní připojištění vzniká dnem uvedeným ve smlouvě. Pro vznik penzijního připojištění je nutné splnit určité podmínky. Fyzická osoba musí uzavřít smlouvu s určitým penzijním fondem nebo s osobou, která je oprávněna ke zprostředkování smluv o penzijním připojištění.

¹⁴ PŘIB, Jan. *Kdy do důchodu a za kolik*. 12. aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2011, 128 s. Právo pro každého. ISBN 978-80-247-3616-7, s. 113.

¹⁵ zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů

Smlouva o penzijní připojištění se dá vypovědět písemně nebo na základě písemné dohody. Dále existuje několik možností, jak penzijní připojištění účastníka zaniká. Jde o výplatu poslední penze, výplatu jednorázového vyrovnání místo poslední penze výplatou odbytného při zániku penzijního fondu nebo pro případ úmrtí účastníka. V případě úmrtí účastníka se peníze z penzijního připojištění stávají předmětem dědictví.¹⁶

2.2.4. Pojištěná doba

Pojištěná doba je počet měsíců, ve kterých byly účastníkovi penzijního připojištění na účet připsány příspěvky u depozitáře. Podle ustanovení § 21 zákona č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením je podmínkou nároku na penzi placení příspěvků na penzijní připojištění po určitou dobu stanovenou penzijním plánem. Ta musí činit nejméně 36 kalendářních měsíců a zároveň nesmí být delší než 60 kalendářních měsíců. Doba 36 kalendářních měsíců není možné v penzijním plánu snížit. Pojištěná doba, která zakládá nárok na starobní penzi je ještě delší. Musí činit nejméně 60 kalendářních měsíců a tuto dobu také nelze v penzijním plánu snížit a přitom pojištěná doba nesmí být delší než 120 kalendářních měsíců.¹⁷

Účastník penzijního připojištění se může dostat do situace, kdy nebude schopen platit penzijní připojištění a z tohoto důvodu se rozhodne penzijní připojištění přerušit. Doba, po kterou je pojištění přerušeno se nezapočítává do doby pojištění.

2.2.5. Penzijní fondy

Penzijní fondy jsou akciovými společnostmi podle zákona č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením. Hlavní činností penzijních fondů je provádění penzijního připojištění jako doplňkového dobrovolného systému k důchodovému pojištění. Jejich účelem je umožnit fyzickým osobám v produktivním věku vytvořit

¹⁶ ŠULC, Jaroslav. *Penzijní připojištění*. 2. aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2004, 196 s. Osobní a rodinné finance. ISBN 80-247-0772-1, s. 56.

¹⁷ zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů

si doplňkový zdroj příjmů ke státem garantovanému starobnímu důchodu.¹⁸ Penzijní fondy jsou jako jediné příslušné k vykonávání penzijního připojištění. Penzijní fondy shromažďují peněžní prostředky od účastníků penzijního připojištění, nakládají s nimi a vyplácejí dávky penzijního připojištění. Česká národní banka vydává povolení, na jehož základě mohou penzijní fondy vzniknout a provozovat svou činnost. Penzijní fondy jsou tedy soukromé finanční společnosti, které podléhají státnímu dozoru a také státní regulaci. Česká národní banka schvaluje složení představenstva a dozorčí rady penzijního fondu a také výběr depozitáře.¹⁹

Depozitář je banka, která vede určitému penzijnímu fondu účty, kam jsou zasílány příspěvky účastníků a státní příspěvky na penzijní připojištění. Jde o běžné účty určené pro přijímání a vracení příspěvků účastníků, poskytování a vracení státních příspěvků, financování činnosti penzijního fondu, umístování a ukládání prostředků penzijního fondu. Změna depozitáře musí být schválená ministerstvem a Komisí pro cenné papíry.²⁰

2.2.6. Statut penzijního fondu

Se způsobem, jak penzijní fond investuje finanční prostředky účastníků penzijního připojištění, je spojen pojem statut penzijního fondu. Statut penzijního fondu je jedním z dokumentů, který je veřejně přístupný. Tento dokument musí vždy obsahovat údaje o činnosti penzijního fondu, jeho zaměření, cíle a investiční politiku. Dále také musí obsahovat zásady, kterými se penzijní fond řídí, informace o tom, jakým způsobem hospodaří s finančními prostředky účastníků penzijního připojištění a například způsoby použití zisku. Další náležitosti stanoví ustanovení § 10 zákona č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením.²¹

¹⁸ JÁNOŠÍKOVÁ, Petra, Petr MRKÝVKA a Ivan TOMAŽIČ. *Finanční a daňové právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, 525 s. ISBN 978-80-7380-155-7, 64 s.

¹⁹ BAKEŠ, Milan. *Finanční právo*. 4., aktualiz. vyd. Praha: C.H. Beck, 2006, 741 s. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-431-7, s. 65.

²⁰ ŠULC, Jaroslav. *Penzijní připojištění*. 2. aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2004, 196 s. Osobní a rodinné finance. ISBN 80-247-0772-1, s. 35.

²¹ zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů

2.2.7. Penzijní plány

Penzijní fondy realizují svojí činnost na základě penzijních plánů. Penzijní plány jsou regulovány zákonem. Zákon stanoví náležitosti, které musí penzijní plán splňovat a zároveň tyto plány podléhají schválení České národní banky. Penzijní plán je vlastně dokument, kterým se řídí smluvní vztah mezi účastníkem penzijního připojištění a mezi příslušným penzijním fondem. Penzijní plán obsahuje stanovení druhů penzí a dávek penzijního připojištění, podmínky nároků na výplatu dávek penzijního připojištění, dále také způsob, podle kterého se dávky vypočítávají, skutečnosti, za kterých lze penzijní připojištění vypovědět a další.

Penzijní plán je veřejně přístupným dokumentem a je vždy připojen ke smlouvě o penzijním připojištění. Penzijní plán jde měnit ze strany penzijního fondu jen na základě písemné dohody mezi penzijním fondem a účastníkem penzijního připojištění. Dojde-li tedy ke změně penzijního plánu, stává se tento změněný plán součástí smlouvy o penzijním připojištění.²²

2.2.7.1. Dávkově definovaný penzijní plán

V dávkově definovaném penzijním plánu jde o dohodu mezi účastníkem penzijního připojištění a penzijním fondem. Dohoda se týká výsledné velikosti dávky, to znamená, že starobní penze účastníka je předem přesně definována. V praxi to znamená, že se penzijní fond ve smlouvě o penzijním spoření zaváže účastníkovi v určitém věku vyplatit jednorázově určitou částku jako starobní penzi. S tímto penzijním plánem, tedy s dávkově definovaným, se můžeme setkat u invalidní penze. To znamená, že pro případ invalidity účastníka je přesně určená částka, která bude účastníkovi penzijního připojištění vyplacena.

2.2.7.2. Příspěvkově definovaný penzijní plán

V případě příspěvkově definovaného penzijního plánu jde opět o dohodu mezi účastníkem penzijního připojištění a penzijním fondem. Předmětem této

²² zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů

dohody je výše účastníkovy příspěvku, ze kterého je dávka z penzijního připojištění podle předem daného postupu vypočítána. Takto vypočtená penze závisí na třech údajích. Jde o věk, ve kterém se účastníkovi penzijního připojištění začne poskytovat dávka z tohoto spoření, dále pak o celkovou výši příspěvků, které účastník nebo třetí osoba zaplatila v jeho prospěch a také o podíl účastníka na výnosech hospodaření penzijního fondu. Tento druh penzijního plánu, tedy penzijní plán definovaný příspěvkově používají všechny penzijní fondy v České republice.²³

2.2.8. Penze

Smyslem penzijního připojištění je naspořit finanční prostředky pro období stáří jednotlivých účastníků. Penzijní připojištění poskytuje účastníkům různé druhy penzí. Fáze čerpání dávek z penzijního připojištění přichází po ukončení první fáze, tedy po placení příspěvků účastníky. Penze mohou mít různou podobu.

2.2.8.1. Penze starobní

Jedná se o nejčastější formu dávky z penzijního připojištění. Jde o dávku, na níž vzniká nárok při dosažení určitého věku.

2.2.8.2. Penze invalidní

V případě této penze vzniká nárok na výplatu v případě, že je účastník penzijního připojištění invalidní.

2.2.8.3. Penze výsluhová

Každý penzijní fond nemusí možnost výsluhové penze nabízet. Výsluhová penze odpovídá počtu let, po které účastník penzijního připojištění platil příspěvky.

²³ ŠULC, Jaroslav. *Penzijní připojištění*. 2. aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2004, 196 s. Osobní a rodinné finance. ISBN 80-247-0772-1, s. 48.

2.2.8.4. Penze pozůstalostní

Pozůstalostní penze se vyplácí pozůstalým v případě, že se účastník penzijního připojištění dávek z něj nedožije.

Je zřejmé, že penze starobní je hlavním produktem penzijního připojištění a další, tedy penze výsluhová, pozůstalostní a invalidní je spíše doplňkem.²⁴

²⁴ ŠULC, Jaroslav. *Penzijní připojištění*. 2. aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2004, 196 s. Osobní a rodinné finance. ISBN 80-247-0772-1, s. 38.

3. Důchodová reforma v ČR

K 1. 1. 2013 nabyla účinnosti důchodová reforma, kterou se mění důchodový systém v České republice. Jedná se o největší změnu v důchodovém systému od 90. let 20. století.

Největší změnou je namísto dvou pilířů, tedy důchodového pojištění a penzijního připojištění zavedení systému tří pilířů. Od 1. 1. 2013 tedy existuje důchodový systém, který se skládá ze tří pilířů. Jde o povinné důchodové pojištění, dobrovolné důchodové spoření a o doplňkové penzijní spoření.

3.1. Důvody důchodové reformy

Důvodem zavedení nového důchodového systému je především demografický vývoj společnosti. Ta stárne a mění se poměr aktivně pracujících a pasivních příjemců dávek z důchodového pojištění. Lidé se dožívají vyššího věku a zároveň klesá porodnost. Statistiky ukazují, že v současnosti převažuje počet pracujících, ale v budoucnu se poměr pracujících a těch, kteří pobírají dávky, vyrovná.²⁵

3.2. Právní úprava důchodové reformy účinná od 1. 1. 2013

Od roku 2013 tedy v České republice funguje nový důchodový systém, který tvoří tři pilíře. Dne 28. prosince 2011 byla důchodová reforma zveřejněna ve sbírce zákonů. V letech 2011 a 2012 parlament přijal tyto zákony: zákon č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření²⁶, zákon č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření²⁷, zákon č. 397/2012 Sb., o pojistném důchodovém spoření²⁸ a zákon č. 399/2012 Sb., o změně zákonů v souvislosti s přijetím zákona o pojistném na důchodové spoření²⁹. Účinnost zákonů byla určena k 1. 1. 2013 a penzijní systém České republiky tedy prošel největšími změnami za několik desetiletí. Od 30.

²⁵ HAMERNÍKOVÁ, Bojka; MAAYTOVÁ Alena. *Veřejné finance*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010, 340 s. ISBN 978-80-7357-497-0, s. 144.

²⁶ zákon č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření

²⁷ zákon č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření

²⁸ zákon č. 397/2012 Sb., o pojistném důchodovém spoření

²⁹ zákon č. 399/2012 Sb., o změně zákonů v souvislosti s přijetím zákona o pojistném na důchodové spoření

listopadu 2012 byla ukončena možnost vstupu do penzijního připojištění. K 1. 1. 2013 tedy dochází také k transformaci penzijních fondů na penzijní společnosti.

3.3. Důchodový systém po reformě

Od reformy, který nabyla účinnost k 1. 1. 2013 tvoří důchodový systém tři pilíře. Jedná se o povinné důchodové pojištění, dobrovolné důchodové spoření a o doplňkové penzijní spoření.

3.3.1. První pilíř – důchodové pojištění

První pilíř důchodového systému je označován jako důchodové pojištění. Tak tomu bylo i před důchodovou reformou. Nadále je první pilíř systémem průběžným. Znamená to, že peníze, které stát přijme, ihned vyplácí jako důchody současným pobíratelům dávek důchodového pojištění. Tento pilíř je financován ze státního sociálního pojištění. Jde tedy o důchody, které jsou vypláceny státem. Také jde o jediný ze tří pilířů, ve kterém je účast povinná u všech aktivně žijících občanů České republiky a je nejdůležitějším zdrojem příjmů, který mají občané v důchodovém věku. Těmto účastníkům důchodového pojištění jsou dávky vypláceny od dosažení určitého věku až do konce jejich života. Důchodovou reformou nedochází k žádným změnám v tomto povinném prvním pilíři. Stále tedy jde o průběžně financovaný státní systém, který se ani v budoucnu pravděpodobně zásadně měnit nebude.³⁰

3.3.2. Druhý pilíř - důchodové spoření

Cílem reformy je doplnit první povinný pilíř, který tvoří důchodové pojištění, o druhý pilíř. První pilíř je průběžně financovaný a nový, druhý pilíř, je systémem fondovým. Z výplaty zaměstnanců se odvádí 28 % na důchodového pojištění. Ve druhém pilíři se do fondů odvádí 3 % z výplaty. Tyto finanční prostředky se nevyplácí na důchody, jako je tomu v prvním pilíři, ale jsou spořeny

³⁰ SYROVÝ, Petr. *Jak si spořit na důchod: zorientujte se v důchodové reformě*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012, 152 s. Finance pro každého. ISBN 978-80-247-4479-7, s. 81.

na individuálním účtu, ze kterého bude financován každý vlastní důchod každého účastníka.³¹

Pokud je občan účastníkem druhého i třetího pilíře, je mu z hrubé mzdy odváděno do prvního pilíře 25 % a 3 % z hrubé mzdy do druhého pilíře. Navíc 2 % z hrubé mzdy jsou odváděny do pilíře druhého. Důchod těchto účastníků je částečně čerpán z průběžného systému a z fondů je čerpáno z oněch naspořených 3 % plus 2 %. Pokud se občan účastní pouze třetího pilíře, jde 28 % z jeho hrubé mzdy do prvního pilíře a důchod je čerpán z průběžného systému. Tento systém se má formu tzv. opt-outu.

Jak již bylo řečeno, druhý pilíř je dobrovolný. Tento pilíř je primárně určen pro ty občany, kteří jsou mladší 35 let. Důvodem je, že tato věková kategorie je nejvíce riziková kvůli současným demografickým změnám. Přesto i občané, kteří jsou starší 35 let, mohou do tohoto pilíře vstoupit, ale jen do první poloviny roku 2013. Pak už to pro občany starší 35 let nebude možné. Rozdílem je, že účast osob starších 35 let je méně výhodná a má menší vliv na jejich důchod. Rozhodnutí o tom, zda do druhého pilíře vstoupit, je nevratné. Znamená to, že pokud se občan rozhodne do druhého pilíře vstoupit, už z něj nemůže vystoupit. Od poloviny roku 2013 také osoby starší 35 let nemohou být účastníky důchodového spoření.

2.3.2.1 Transformace penzijních fondů na penzijní společnosti

Penzijní fondy jsou finanční instituce, které mají sídlo na území České republiky. Většina z nich je zakládána soukromými subjekty, kterými je například banka nebo stát. Hlavní náplní činnosti penzijních fondů bylo do reformy provádění penzijního připojištění. Jak již bylo popsáno v předchozích kapitolách, penzijní připojištění je doplňkem státního a povinného důchodového pojištění. Jedná se o dobrovolný systém spoření občanů České republiky pro dobu stáří. Penzijní připojištění mohou provozovat pouze penzijní fondy. Od 1. 1. 2013, tedy od důchodové reformy, jsou penzijní fondy nahrazeny penzijními společnostmi. Dochází tedy k jejich transformaci. Penzijní fondy potřebují ke své činnosti povolení České národní banky, do roku 2006 bylo nutné získat povolení od Ministerstva financí. Znamená to tedy, že jde o soukromé finanční instituce, na

³¹ [online]. [cit. 2016-02-28]. Dostupné z: <http://www.duchodovareforma.cz/duchodove-spozeni-2/ii-pilir-budoucich-ceskych-duchodcu/>

kteřé dohlížejí instituce státní. Penzijní fondy jsou tedy institucemi, které mohou investovat peníze, které jim účastníci svěří. O fondech a s nimi spojenými penzijními plány je více uvedeno už v první kapitole této práce. Jsou zde popsány penzijní plány definované dávkově a také penzijní plány definované příspěvkově.

Od 1. 1. 2013 penzijní fondy nahrazují penzijní společnosti. K tomu, aby fondy mohly nahradit penzijní společnosti, musejí získat povolení od k činnosti, jinak budou zrušeny. Toto povolení jim na základě ustanovení § 29 zákona č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření uděluje Česká národní banka.³² Penzijní společnosti jsou akciové společnosti, které mají povinně sídlo na území České republiky. Jako předmět svého podnikání penzijní společnosti na základě povolení k činnosti shromažďují příspěvky účastníků, příspěvky zaměstnavatele a také příspěvky od státu.

2.3.2.2 Investiční strategie v rámci důchodového spoření

Investice v druhém pilíři se dělí do čtyř různých fondů. Každá penzijní společnost musí nabízet právě čtyři druhy fondů.

- důchodový fond státních dluhopisů

Důchodový fond státních dluhopisů převážně investuje do dluhopisů České republiky, částečně také do OECD. Průměrná doba splatnosti těchto dluhopisů je pět let. Tento fond neinvestuje do akcií.

- konzervativní důchodový fond

Konzervativní fond investuje především do státních dluhopisů a také do dluhopisů evropských institucí, jako jsou například Mezinárodní měnový fond nebo Investiční banka. Tento fond neinvestuje do akcií.

- vyvážený důchodový fond

Tento fond, který je označován jako vyvážený, umožňuje investovat do dluhopisů, jako konzervativní složky. Dále je také možné investovat do akcií.

- dynamický důchodový fond

³² zákon č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření

Dynamický fond umožňuje, aby podíl investic do akcií byl větší, než je tomu u předchozích druhů fondů.

Pro každého účastníka důchodového spoření je důležité, aby si vybral vhodnou investiční strategii. Vybírání této strategie je podobné jako u podílových fondů. Účastníci si vybírají investiční strategii na základě toho, jakou míru rizika chtějí podstoupit. Stejně jako pro investování obecně platí i v případě investování do důchodového spoření tyto principy: magický trojúhelník pojmů likvidita, riziko a výnos. Tyto tři veličiny se vzájemně ovlivňují a nelze je oddělit. Každý, kdo chce investovat do důchodového spoření, musí zvážit své možnosti a také představy a vybrat si vhodnou investiční strategii. Každý si tedy může vybrat fond, který mu bude nejvíce vyhovovat. Přesto se může stát, že zvolený fond nebude odpovídat aktuálním požadavkům. V takovém případě je možnost přestoupit do fondu jiného. Možnost přestupu mezi fondy je důležitá především proto, že účastníkům důchodového spoření se v průběhu investování mohou měnit jejich finanční možnosti. V mladším věku může účastníkům důchodového spoření více vyhovovat dynamický fond, naopak ve starším věku mohou preferovat fond konzervativní.³³

2.3.2.3 Princip důchodového spoření

Druhý pilíř je doplňkem prvního pilíře. Část peněz, která by jinak byla posílána do průběžně financovaného systému, je odváděna na důchodové spoření. Podmínky pro výplatu finančních prostředků z tohoto spoření jsou obdobné, jako v důchodovém pojištění. V okamžiku, kdy účastník dosáhne důchodového věku, začne dostávat důchod z prvního i druhého pilíře.

Existuje ale i druhá varianta, jak může být důchod z důchodového spoření vyplácen. Pokud si někdo naspoří větší částku, je pochopitelné, že chce peníze ze spoření čerpat dříve, než v důchodovém věku. Druhou možností tedy je čerpání důchodu na dobu určitou, tedy na 20 let. Každý, kdo si vybere důchodové spoření, má možnost zvolit doživotní důchod nebo důchod na 20 let.³⁴

³³ SYROVÝ, Petr. *Jak si spořit na důchod: zorientujte se v důchodové reformě*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012, 152 s. Finance pro každého. ISBN 978-80-247-4479-7, s. 105.

³⁴ [online]. [cit. 2016-02-28]. Dostupné z: <http://www.duchodovareforma.cz/duchodove-sporeni-2/ii-pilir-budoucich-ceskych-duchodcu/>

Účastník důchodového spoření si může také zvolit formu svého důchodu. V prvním pilíři je pouze jediná možnost, jak důchod čerpat. Tento důchod je doživotní a u každého občana České republiky může být doba jeho pobírání různě dlouhá. Ve druhém pilíři, tedy v důchodovém spoření by bylo značně nespravedlivé, kdyby účastník naspořil velkou finanční částku a důchod z tohoto spoření plynoucí by čerpal například pouze rok. Proto je zavedena možnost čerpání důchodu z důchodového spoření po pevně stanovenou dobu, tedy po 20 let. Každý účastník má tedy na výběr. Může zvolit doživotní důchod nebo důchod na dobu 20 let. U doživotního důchodu může navíc účastník zvolit doživotní důchod s pozůstalostní penzí na dobu 3 let. Doživotní důchod každá pojišťovna rozpočítá podle průměrného věku, kterého se účastníci obvykle dožívají. U pojistky, která je smluvena na doživotní důchod, vydělá ten, kdo se dožije nadprůměrného věku. Tím, kdo naopak prodělá je účastník, který se průměrného věku nedožije. Pokud účastník nechce postupovat toto riziko, které představuje nejistá budoucnost, měl by zvolit důchod pevně stanovený na 20 let. Peníze, které účastník ve druhém pilíři naspoří, se rozpočítají na období 20 let a pojišťovna je postupně vyplácí. Pokud se účastník dožije 20 let pobírání důchodu z druhého pilíře, bude poté pobírat důchod pouze z prvního pilíře, tedy z povinného státního důchodového pojištění. Pokud by nastala situace, že účastník zemře během oněch 20 let pobírání penze z důchodového spoření, zbytek naspořeného důchodu bude vyplacen jeho dědicům.³⁵

Tato možnost výběru vyplácení důchodu plynoucího z druhého pilíře je novinkou. První pilíř, tedy důchodové pojištění takovou možnost nenabízí. Jako výhodu druhého pilíře lze považovat skutečnost, že o způsobu vyplácení důchodu účastník rozhoduje až v době, kdy chce prostředky z důchodového spoření začít čerpat. Je tedy možné, aby si účastník zvážil svůj zdravotní stav a aktuální finanční situaci.

Poslední variantou je volba doživotního důchodu s pozůstalostní penzí na dobu 3 let. Taková možnost znamená, že důchod z důchodového spoření je vyplácen do konce života účastníka a navíc další 3 roky po smrti je důchod vyplácen partnerovi účastníka. Pokud účastník zvolí tuto variantu vyplácení důchodu, bude jeho vypočtená výše nižší než u standardního doživotního důchodu.

³⁵ SYROVÝ, Petr. *Jak si spořit na důchod: zorientujte se v důchodové reformě*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012, 152 s. Finance pro každého. ISBN 978-80-247-4479-7, s. 106.

Pokud se účastník důchodového spoření důchodu vůbec nedožije, naspořené finanční prostředky jsou předmětem dědictví. Dědí se 2 %, která naspoří účastník a 3 %, která jsou vyvedena z průběžného systému. Je samozřejmé, že dědic dostane 2 %, která představují vlastní peníze účastníka, které spořil v důchodovém spoření ze své výplaty. Je tomu tak proto, že tyto peníze mohl účastník spořit jiným způsobem. Mohl například zvolit jednu z možností investic uvedených v kapitole číslo 4 této práce, kde jsem popsala finančněprávní nástroje optimalizace důchodového systému. Takto naspořené finanční prostředky by byly předmětem dědictví také. Navíc se dědí 3 %, která jsou vyvedena z průběžného systému, tedy ty peníze, které by jinak byly odváděny na důchodové pojištění. Tyto peníze se dědí proto, že v rámci druhého pilíře je část peněz odvedena do fondů účastníků a proto jsou to jejich peníze. Pokud by občan byl účastníkem pouze prvního pilíře, tedy jen důchodového pojištění, neměl by k dispozici žádné finanční prostředky.

V případě dědění peněz z důchodového spoření se postupuje podle zákona. V tomto případě se neexistují žádné obmyšlené osoby tak, jako je to například u pojistek. Účastník si nemůže zvolit, komu peníze odkáže. Množství finančních prostředků, které se zdědí, je závislé především na tom, jak dlouho a v jaké výši bude účastník druhého pilíře do důchodového spoření přispívat. Výše tohoto příspěvku je závislá na hrubém mzdě jednotlivého účastníka důchodového spoření.³⁶ Výši investice, které mohou být předmětem dědictví, je uvedena v následující tabulce. Udává, jakou hodnotu mají 3 % z hrubé mzdy v závislosti na době spoření.

Graf č.1 Hodnota investice z vyvedených peněz (tedy 3 % z hrubé mzdy)- dynamická strategie se započítanou inflací

Hrubá mzda	po 10 letech	po 20 letech	po 30 letech	po 40 letech
15 000 Kč	64 545 Kč	156 091 Kč	285 936 Kč	470 100 Kč
20 000 Kč	86 060 Kč	208 122 Kč	381 248 Kč	626 800 Kč
30 000 Kč	129 089 Kč	312 182 Kč	571 871 Kč	940 200 Kč
40 000 Kč	172 119 Kč	416 243 Kč	762 495 Kč	1 253 600 Kč

zdroj: SYROVÝ, Petr. Jak si spořit na důchod: zorientujte se v důchodové reformě. 1. vyd. Praha: Grada, 2012, 152 s. Finance pro každého. ISBN 978-80-247-4479-7

³⁶ SYROVÝ, Petr. *Jak si spořit na důchod: zorientujte se v důchodové reformě. 1. vyd. Praha: Grada, 2012, 152 s. Finance pro každého. ISBN 978-80-247-4479-7, s. 107.*

Pokud občan vstoupí do druhého pilíře, má tato skutečnost vliv i na jeho další složky osobních financí. Například účastník druhého pilíře, který má naspořeno například 100 000 Kč, nepotřebuje vysokou životní pojistku. V případě úmrtí účastníka druhého pilíře, tedy důchodového spoření, dostane jeho rodina naspořené peníze z důchodového fondu. Na závěr je nutné upozornit, že předmětem dědictví jsou jen finanční prostředky zemřelého účastníka důchodového spoření, který si sjednal výplatu důchodu na 20 let. Pokud účastník zvolí důchod doživotní, příbuzní nic nedědí a zbylé, tzv. nevyčerpané peníze konkrétního účastníka jsou vyplaceny těm účastníkům důchodového spoření, kteří se dožijí vyššího věku.³⁷

3.3.3. Třetí pilíř - doplňkové penzijní spoření

Třetí pilíř vznikl až důchodovou reformou, tedy až od 1. 1. 2013. Zavádí ho zákon č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření.³⁸ Ke konci roku 2014, tedy skoro dva roky od zavedení penzijní reformy se třetího pilíře účastnilo 4,6 miliónu občanů. Nově tento třetí pilíř tvoří tzv. staré smlouvy o penzijním připojištění a zároveň také tzv. nové smlouvy o doplňkovém penzijním spoření. Znamená to tedy, že dřívější penzijní připojištění se transformovalo do doplňkového penzijního spoření. Jde o další zdroj, který občané mohou použít k financování vlastních důchodů.

Jde tedy o dobrovolné penzijní připojištění, na které si účastníci přispívají sami na základě svého rozhodnutí. Spoří a zhodnocují si tak své volné finanční prostředky, které ukládají do tohoto spoření. Novinkou je, že v tomto spoření nebude garantováno nezáporné zhodnocení. Občané mohou být účastníky druhého nebo třetího pilíře nebo mohou být účastníky obou najednou. Druhý a třetí pilíř jsou na sobě nezávislé. U třetího pilíře je možnost volby, kolik peněz účastník bude investovat. Tato částka se v průběhu času může měnit. Je možné ji zvyšovat nebo snižovat, účastníkům doplňkového penzijního spoření mohou také přispívat zaměstnavatelé. Do třetího pilíře účastníci spoří většinou pravidelně, ale je možné vkládat i mimořádné vklady nebo také příspěvek od zaměstnavatele. Účastníci

³⁷ SYROVÝ, Petr. *Jak si spořit na důchod: zorientujte se v důchodové reformě*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012, 152 s. Finance pro každého. ISBN 978-80-247-4479-7, s. 109.

³⁸ zákon č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření.

doplňkového penzijního spoření se k naspořeným penězům dostanou standardně v 60 letech. Pokud chtějí své finanční prostředky dříve, přijdou o státní příspěvek. Výplata z tohoto třetího pilíře má podobu jednorázového vyrovnání nebo důchodu. Ten se dá čerpat doživotně nebo po určitou dobu.³⁹

Občanů, kteří uzavřeli smlouvu o penzijním připojištění u penzijních společností do 30. 11. 2012, se žádné velké změny netýkají, platí pro ně podmínky, které platily pro penzijní připojištění. Jednou ze změn je fakt, že se dosavadní penzijní fondy od 1. 1. 2013 změní na tzv. transformované fondy. Nově od roku 2013 vznikají tzv. účastnické fondy. Občané, kteří spoří své finanční prostředky v penzijním připojištění si mohou vybrat, zda zůstanou u dosavadních penzijních fondů nebo zda přejdou do úplně nově vzniklých účastnických fondů. V rámci třetího pilíře penzijní společnosti povinně nabízejí jeden konzervativní fond a pak jakékoli další fondy. Nabídku fondů si mohou zvolit jednotlivé společnosti. Většina společností nabízí ve třetím pilíři stejné fondy jako v pilíři druhém. Některé fondy se mohou chtít odlišit a nabízet například investice do zlata. Dále společnosti nabízejí fondy životního cyklu. Jde o světově známý produkt, který má označení podle roku, kdy jde klient do důchodu. Pokud například klient jde do důchodu v roce 2050, fond stárne spolu s klientem a nese název fond 2050. Každý občan musí zvolit investiční strategii, která mu je blízká. Musí si především vybrat, jestli zvolí transformovaný nebo účastnický fond.

3.3.3.1. Transformované fondy

Od 1. 1. 2013 se z penzijních fondů nově stávají transformované fondy. Občané, kteří jsou účastníky penzijního připojištění, mohou tedy zůstat v transformovaných fondech nebo přejít do nově vzniklých účastnických fondů. Pokud se rozhodnou zůstat u transformovaných fondů, zůstanou pro ně zachovány podmínky, které platily pro penzijní připojištění. Znamená to tedy garanci nezáporného zhodnocení, státní příspěvek, nyní ovšem v jiné výši, příspěvky od zaměstnavatele, možnost výsluhové penze a jednorázového vyrovnání. Není ale

³⁹ SYROVÝ, Petr. *Jak si spořit na důchod: zorientujte se v důchodové reformě*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012, 152 s. Finance pro každého. ISBN 978-80-247-4479-7, s. 124.

možné přecházet mezi transformovanými a účastnickými fondy. Také možnost založit si penzijní připojištění skončila k 30. 11. 2012.⁴⁰

3.3.3.2. Účastnické fondy

Noví zájemci o dřívější penzijní připojištění od důchodové reformy uzavírají smlouvy o doplňkovém penzijním spoření v účastnických fondech. Novinkou a rozdílem oproti transformovaným fondům je skutečnost, že není garantován nezáporný výnos těchto fondů. Výhodou může být fakt, že účastnické fondy mohou realizovat rizikovější investice. Pro klienty doplňkového penzijního spoření, kteří vstoupí do třetího pilíře po důchodové reformě, to tedy znamená, že mohou přijít o část výnosů, které jim z tohoto spoření plynou. Nově také došlo k oddělení majetku klientů od majetku, který patří akcionářům penzijních společností. Systém tedy bude fungovat obdobně, jako fungují otevřené podílové fondy nebo také důchodové fondy v důchodovém spoření. Majetek ve zvoleném fondu vlastní účastník, penzijní společnost ho jen spravuje a za tuto správu dostává předem stanovenou finanční odměnu. Oddělení majetku tedy znamená vyšší bezpečí pro účastníky doplňkového penzijního spoření. Pokud by došlo k situaci, že fond zkrachuje, převezme ho jiná společnost, která ho bude spravovat a pro účastníky taková událost nic neznamena.⁴¹

Nové účastnické fondy nabízejí i nadále státní příspěvek, možnost daňové úlevy a příspěvku zaměstnavatele. Jak již bylo zmíněno, účastnické fondy nově negarantují nezáporný výnos. Na druhou stranu ale také účastnické fondy mohou dosahovat výnosů vyšších. Lze říci, že účastnické fondy fungují podobně jako otevřené podílové fondy. K tomu, aby bylo dosaženo větších výnosů, je důležité zvolit vhodnou investiční strategii. U nových účastnických fondů klienti tuto možnost mají. Mohou si tedy vybírat, jakou strategii a jaký druh fondu zvolí.

⁴⁰ [online]. [cit. 2016-02-28]. Dostupné z: <http://www.duchodovareforma.cz/penzijni-pripojisteni/iii-pilir-ceskeho-duchodoveho-systemu-bude-doplnekove-penzijni-sporeni/>

⁴¹ SYROVÝ, Petr. *Jak si spořit na důchod: zorientujte se v důchodové reformě*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012, 152 s. Finance pro každého. ISBN 978-80-247-4479-7, s. 123.

- Konzervativní fond

Konzervativní fond musí být zřízen penzijními společnostmi povinně. Pokud klient zvolí tuto strategii, nevystavuje se měnovému riziku. Konzervativní účastnický fond investuje především do dluhopisů. Tento druh fondu je považován za nejbezpečnější a lze ho doporučit všem, kteří nechtějí podstupovat to riziko, že přijdou o část svých výnosů.

- Dynamický fond

Opakem konzervativního fondu je fond s dynamickou investiční strategií. Pokud klient zvolí dynamický fond, může očekávat výnosy pouze v dlouhodobém horizontu. Finanční prostředky účastníků, kteří zvolí dynamický fond u doplňkového penzijního spoření, jsou investovány převážně na trhu s akcemi a také na trhu s nemovitostmi.

- Vyvážený fond

Zlatou střední cestou mezi konzervativním a dynamickým fondem je fond vyvážený. Znamená to, že výnosy z tohoto fondu mohou být vyšší než u fondu konzervativního, ale také některá období musí být ztrátová. Jde tedy o vyváženou investiční strategii. Nejvíce se investuje do dluhopisů, ale také do akcií a nemovitostí. Jedná se o strategii vhodnou pro ty účastníky doplňkového penzijního spoření, kteří nechtějí podstupovat riziko v dynamickém fondu a zároveň chtějí ze svých investic mít větší výnos, než účastníci konzervativního fondu.

4. Finančněprávní aspekty důchodového spoření

V této kapitole jsem podrobněji popsala financování důchodového pojištění v České republice. Dále jsem vysvětlila druhy příspěvků u penzijního připojištění a u doplňkového penzijního spoření. Vyjmenovala jsem také možnosti daňových odpočtů z příjmů fyzických osob. Zmínila jsem také změny, které přinesla důchodová reforma, která je účinná od 1. 1. 2013.

4.1. Financování důchodového pojištění

Důchodový systém platný do konce roku 2012 byl klasickým modelem průběžně financovaného systému, který je známý pod názvem „pay as you go“, tedy PAYGO. Tento systém je postaven na solidaritě mezi generacemi. Znamená to, že ekonomicky aktivní jedinci odvádějí příspěvky na důchodové pojištění, ze kterých jsou vypláceny penze současným příjemcům důchodových dávek. Aby byl tento systém stabilní, je zapotřebí, aby výdaje byly pokryty příjmy, což je možné splnit jen při populačním růstu. Pokud tomu tak není, vzniká schodek, který je dotován ze státního rozpočtu.

4.1.1. Investice penzijních fondů

Penzijní fondy jsou finančními institucemi. S finančními prostředky, které získávají od účastníků penzijního připojištění, hospodaří, to znamená, že je investují na finančním trhu. Penzijní fondy mohou investovat do státních dluhopisů, dluhopisů vydávaných Evropskou investiční bankou, Evropskou bankou pro obnovu a rozvoj a do dluhopisů vydávaných některou z mezinárodních organizací, jinak řečeno do mezinárodních bankovních dluhopisů. Dále může penzijní fond investovat do podílových listů otevřených podílových fondů, movitých věcí a nemovitostí, které představují spolehlivé uložení finančních prostředků.

Penzijní fondy mohou tedy hospodařit s penězi klientů, účastníků penzijního připojištění a dále je investovat. Znamená to tedy, že klient vkládá své finanční prostředky na účet vybraného penzijního fondu a tento fond tyto peněžité prostředky dále investuje. Penzijní fondy investují svěřené peněžní prostředky do státních a dalších cenných papírů. Z tohoto důvodu lze penzijní fondy považovat za

významné subjekty finančního trhu. Právě díky státnímu doзору se klienti nemusí obávat o své vklady. V případě, že by byl určitý fond za daný rok ztrátový, ztráty by byly kryty z rezervního fondu. Penzijní fondy jsou stejně jako fondy kolektivního investování, pojišťovny a investiční banky subjekty kapitálového trhu.⁴² Investiční a podílové fondy se od penzijních fondů odlišují především tím, že jsou formou určitého ukládání peněz, kdy klienti těchto fondů své přebytečné finanční prostředky investují s tím, že očekávají jejich zhodnocení, i když tyto investice podstupují s vědomím určitého rizika. Navíc akcionáři investičních a podílníci podílových fondů mohou své investice převést na peníze v hotovosti prostřednictvím prodeje akcií, případně podílových listů. Oproti tomu účastník penzijního připojištění takovou možnost nemá, protože od penzijního fondu nezískává žádné majetkové hodnoty.⁴³

4.2. Příspěvky u penzijního připojištění

U penzijního připojištění je možné rozdělit příspěvky na dva druhy. Prvním je příspěvek účastníka penzijního připojištění a druhým je státní příspěvek. Z obou těchto příspěvků jsou financovány penzijní fondy. Od 1. 1. 2013 jsou takto financovány penzijní společnosti a transformované fondy.

4.2.1. Příspěvek účastníka

Účastníci penzijního připojištění platí příspěvky, které jsou základní složkou penzijního připojištění. Tuto skutečnost lze označit jako první část penzijního připojištění. Příspěvek účastníka se může skládat z několika různých příspěvků. Tyto příspěvky dělíme podle subjektu, který je platí.

- příspěvky placené přímo účastníkem

Jedná se o příspěvky, které platí samotný účastník penzijního připojištění. Na tyto příspěvky navazuje systém státní podpory, tedy státní příspěvek.

⁴² BAKEŠ, Milan. *Finanční právo*. 4., aktualiz. vyd. Praha: C.H. Beck, 2006, 741 s. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-431-7, s. 66.

⁴³ ŠULC, Jaroslav. *Penzijní připojištění*. 2. aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2004, 196 s. Osobní a rodinné finance. ISBN 80-247-0772-1, s. 33.

- příspěvky placené třetí osobou odlišnou od účastníka

Touto třetí osobou odlišnou od účastníka penzijního připojištění může být zaměstnavatel účastníka nebo jiná, třetí osoba, například příbuzní. Zaměstnavatel je často onou třetí osobou odlišnou od účastníka penzijního připojištění, která se podílí formou příspěvku na penzijním připojištění svého zaměstnance. Motivací pro zaměstnavatele je daňová úleva.

Výše příspěvku účastníka je dána dohodou mezi ním a penzijním fondem. Dohoda musí být uzavřena písemně, tedy písemnou smlouvou. Ve smlouvě si smluvní strany dohodnou i období, ve kterém bude příspěvek účastníka placen. Může to být formou měsíčního, čtvrtletního nebo ročního příspěvku. Maximální výše příspěvku není stanovena. Jediné, jak je příspěvek účastníka penzijního spoření omezen, je jeho minimální hodnota, která odpovídá nejnižší hodnotě příspěvku, na který může účastník dostat státní příspěvek.

4.2.2. Státní příspěvky

Státní příspěvek na penzijní připojištění je vyjádřením podpory státu pro účastníky toho spoření na zabezpečení pro dobu stáří. Tento státní příspěvek je účastníkům poskytován vždy jen na jedno penzijní spoření, i když jich každá fyzická osoba může mít více. Existuje přímá úměrnost mezi výší příspěvku účastníka a výší státního příspěvku.

Jde tedy nalézt vztah mezi výší příspěvku účastníka a výší státního příspěvku. Dle ustanovení § 29 zákona č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem⁴⁴ musí být minimální výše příspěvku účastníka 100,- Kč. Pokud by byl příspěvek účastníka nižší, nevznikl by mu nárok na příspěvek od státu. Přehled výše státního příspěvku, který platil do 30. 12. 2012, je uveden v následující tabulce. Z tabulky je možné vyčíst, že v případě minimálního příspěvku, tedy 100,- Kč bude státní příspěvek činit 50,- Kč. Do částky 199,- Kč od účastníka je poskytnuto 40% z částky nad minimálních 100,- Kč. Pokud je příspěvek účastníka mezi 200,- Kč a 299,- Kč, je státní příspěvek 90,- Kč a navíc k tomu 30% z částky, která je nad 200,- Kč. Nejvyšší státní příspěvek, tedy 150,- Kč měsíčně, je

⁴⁴ zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem

poskytován v případě, že účastník měsíčně ukládá na penzijní připojištění 500,- Kč.⁴⁵

Graf č. 2 Výše státního příspěvku na penzijní připojištění do roku 2013

Výše příspěvku účastníka (v Kč)	100 - 199	200 - 299	300 - 399	400 - 499	500 – více
Výše státního příspěvku (v Kč)	50 + 40 % z částky nad 100	90 + 30 % z částky nad 200	120 + 20 % z částky nad 300	140 + 20 % z částky nad 400	150

zdroj: § 29 zákona č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem

4.3. Příspěvky doplňkového penzijního spoření

Stejně jako u penzijního připojištění i u doplňkového penzijního spoření jsou dva druhy příspěvků. Je to příspěvek účastníka a příspěvek státu. Od roku 2013, tedy důchodovou reformou se zvedla hodnota minimálního výše příspěvku účastníka. Princip příspěvků ale i po reformě zůstal zachován.

4.3.1. Příspěvek účastníka

Od 1. 1. 2013 už není možné vstoupit do penzijního připojištění. Nově třetí dobrovolný pilíř důchodového systému v České republice tvoří doplňkové penzijní spoření. Nově, tedy po tzv. důchodové reformě je výše minimálního příspěvku účastníka, který si činí nárok na státní příspěvek, 300,- Kč za jeden kalendářní měsíc. Přehled výše státního příspěvku u doplňkového penzijního spoření je uveden v následujícím grafu.

⁴⁵ zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem

4.3.2. Příspěvek státu

Jak již bylo řečeno, minimální výše příspěvku účastníka, na který je poskytován státní příspěvek, je od roku 2013 300,- Kč. Na takovýto příspěvek účastníka stát přispívá částkou 90,- Kč. Maximální výší státního příspěvku, na který je státní příspěvek poskytován, je částka 1 000,- Kč. Pokud tedy účastník doplňkového penzijního spoření přispívá částku vyšší než 1 000,- Kč, státní příspěvek bude činit 230,- Kč, tedy bude uplatňován v maximální výši.

Hlavním rozdílem státního příspěvku před a po důchodové reformě je zvýšení minimální částky účastnického příspěvku, díky kterému má účastník nárok na státní příspěvek. Důvodem této změny je motivace občanů pro větší spoření na důchod. Státní příspěvek zajišťuje penzijní fond, respektive penzijní společnost. Účastníkům penzijního připojištění a doplňkového penzijního spoření je státní příspěvek vyplácen automaticky. Nemusí o tento příspěvek tedy speciálně žádat. Žádost podává penzijní fond nebo společnost čtvrtletně za všechny účastníky tohoto doplňkového spoření pro důchodový věk. Žádosti jsou adresovány ministerstvu financí.⁴⁶

Graf č. 3 Výše státního příspěvku na doplňkové penzijní spoření od roku 2013

Výše příspěvku účastníka (v Kč)	300	400	500	600	700	800	900	1 000 a více
Výše státního příspěvku (v Kč)	90	110	130	150	170	190	210	230

zdroj: § 14 zákona č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření

⁴⁶ ŠULC, Jaroslav. *Penzijní připojištění*. 2. aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2004, 196 s. Osobní a rodinné finance. ISBN 80-247-0772-1, s. 92.

4.4. Daňové odpočty

Pokud účastník penzijního připojištění, respektive doplňkového penzijního spoření, plní zákonem stanovené podmínky, může uplatňovat určité daňové úlevy. Tyto úlevy mohou mít formu úspor fyzických osob nebo daňových zvýhodnění zaměstnavatelů. Právní úpravu těchto odpočtů je možné najít v zákoně č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů v platném znění.⁴⁷ Z tohoto zákona vyplývá, že účastník penzijního připojištění nebo doplňkového penzijního spoření může za jeden kalendářní rok od základu daně ze svého příjmu odečíst maximálně částku 12 000,- Kč. Záleží na účastníkovi, zda tuto možnost využije nebo ne a také do jaké výše. Pro větší přehlednost je výše státního příspěvku a výše odpočtu od základu daně v závislosti na výši příspěvku účastníka uvedena v následující tabulce.

Graf č.4 Podoba výše roční státní podpory účastníků penzijního připojištění/doplňkového penzijního spoření

Výše ročních plateb účastníka na penzijním připojištění/doplňkovém penzijním spoření	od 1 200,- Kč do 6 000,- Kč	od 6 000,- Kč do 18 000,- Kč	více než 18 000,- Kč
Státní podpora: odpočet od základu daně	0	odpočet ze základu daně ve výši až 12 000 Kč, obojí v závislosti na výši platby účastníka	odpočet ze základu daně ve výši až 12 000 Kč v závislosti na výši platby účastníka

zdroj: ŠULC, Jaroslav. Penzijní připojištění. 2. aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2004, 196 s. Osobní a rodinné finance. ISBN 80-247-0772-1

Daňové úlevy zaměstnanců nebo fyzických osob nejsou závislé na tom, zda účastník příspěvky penzijnímu fondu, respektive společnosti, posílá pravidelně, a nebo jestli pošle příslušnou částku jednorázově. Aby mohla být daňová úleva odečtena, je důležité, že příspěvky si účastník penzijního připojištění nebo doplňkového penzijního spoření platí sám. Důležité je, aby příspěvky byly zaplacený v rozhodném zdaňovacím období. Účastník musí doložit finančnímu

⁴⁷ zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů

úřadu, že zaplatil penzijní připojištění nebo doplňkové penzijní spoření v částce větší než 6 000,- Kč ročně. Výše a také nárok na slevu tedy závisí na příspěvku účastníka. Pokud přispívá 500,- Kč, účastník nárok na slevu nemá. Předmětem zdanění není ani příspěvek účastníka ani státní příspěvek.⁴⁸

Od daňové reformy, tedy od 1. 1. 2013, mají účastníci třetího pilíře daňovou úlevu ve výši až 12 000,- Kč ročně. Změnou je, že na rozdíl od předchozí minimální hodnoty 6 000,- Kč musí nyní příspěvek účastníka být vyšší než 12 000,- Kč za kalendářní rok. Pokud tedy účastník před rokem 2013 přispíval na penzijní připojištění měsíčně částku ve výši 1 000,- Kč, nebude mít po důchodové reformě nárok na daňovou úlevu. Nejvýhodnější pro účastníky penzijního připojištění nebo doplňkového spoření je měsíční příspěvek ve výši 1 500,- Kč až 2 000,- Kč. Důchodovou reformou nejsou daňové úlevy pro zaměstnavatele nijak dotčeny.

4.5. Financování důchodové spoření

Jak již bylo v předchozích kapitolách uvedeno, od 1. 1. 2013 nově existuje druhý pilíř důchodového systému. Hlavním úkolem druhého pilíře je doplnění pilíře prvního. První pilíř, tedy důchodové pojištění, je systémem průběžně financovaným. Zjednodušeně řečeno to znamená, že zaměstnanci platí ze své výplaty 28 % do důchodového pojištění. Druhý pilíř, tedy důchodové spoření, je financován fondově. Znamená to tedy, že část finančních prostředků je odváděna do fondů. Konkrétně jde o 3 % ze mzdy každého zaměstnance, který se účastní druhého pilíře. Takto odvedené peníze nejsou ihned spotřebovány na důchody, ale jsou svěřeny fondům. Vyplácí se až ve chvíli, kdy účastník důchodového spoření půjde do důchodu. Peníze jsou vloženy na individuální účet každého účastníka, ze kterého je následně důchod financován.

⁴⁸ ŠULC, Jaroslav. *Penzijní připojištění*. 2. aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2004, 196 s. Osobní a rodinné finance. ISBN 80-247-0772-1, s. 95.

Graf č. 5 Rozdíl mezi I. a II. pilířem z hlediska plateb a čerpání prostředků

	Účast ve II. pilíři	Bez účasti ve II. pilíři
Platby	25 % hrubé mzdy do I. pilíře 3 % hrubé mzdy do II. pilíře další 2 % z hrubé mzdy do II. pilíře	28 % z hrubé mzdy do I. pilíře
Čerpání důchodu	z průběžného systému z fondů – z naspořených 3 % + 2 %	pouze z průběžného systému

zdroj: SYROVÝ, Petr. *Jak si spořit na důchod: zorientujte se v důchodové reformě*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012, 152 s. Finance pro každého. ISBN 978-80-247-4479-7

Vztah mezi druhým a třetím pilířem se projevuje tak, že pokud se někdo účastní druhého pilíře a část své výplaty odvádí do fondů, jeho důchod plynoucí z prvního pilíře je nižší, protože účastník méně přispíval do průběžného systému. Starší lidé, kteří jsou věkem blízko důchodu, jeho snížení skoro nepocítí. Je tomu tak proto, že po celý svůj produktivní věk přispívali ze svých platů do prvního pilíře, tedy na důchodové pojištění. Do druhého pilíře tedy budou spořit krátce a proto i důchod plynoucí z důchodového spoření bude malý. Naopak je tomu u mladších lidí, kteří mají před sebou spoustu let, během kterých budou přispívat do druhého pilíře. To, o kolik poklesne výše důchodu plynoucí z prvního pilíře, bude kompenzováno finančními prostředky, které se vytvoří ve fondech důchodového spoření.⁴⁹

Pro lepší ilustraci je vztah mezi výší penze účastníků prvního a druhého pilíře, tedy účastníků důchodového pojištění a důchodového spoření zobrazen v následující tabulce. Je z ní možné vyčíst, že důchod nejvíce klesá těm, kdo mají do důchodu nejdéle, tedy mladým lidem. Oproti tomu účastníkům, kterým je například 50 a více let, klesne důchod jen minimálně. Kdo chce vstoupit do druhého pilíře důchodového systému, musí zvážit, jestli chce snížit důchod plynoucí

⁴⁹ SYROVÝ, Petr. *Jak si spořit na důchod: zorientujte se v důchodové reformě*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012, 152 s. Finance pro každého. ISBN 978-80-247-4479-7, s. 84.

z prvního pilíře přibližně o 5 až 15 % a tyto prostředky naspořit a případně zhodnotit prostřednictvím soukromých fondů.⁵⁰ Konkrétní hodnoty jsou uvedeny v tabulce.

Graf č. 6 O kolik klesne důchod z I. pilíře při účasti i ve II. pilíři

	15 000 Kč	20 000 Kč	30 000 Kč	40 000 Kč
20 let	1 524	1 692	2 027	2 361
30 let	1 240	1 367	1 649	1 921
40 let	885	983	1 177	1 371
50 let	530	588	705	821

zdroj: SYROVÝ, Petr. Jak si spořit na důchod: zorientujte se v důchodové reformě. 1. vyd. Praha: Grada, 2012, 152 s. Finance pro každého. ISBN 978-80-247-4479-7

4.5.1. Investice důchodového spoření

Každý, kdo se rozhodne vstoupit do druhého pilíře, tedy do důchodového spoření, by měl být informován o tom, kam jeho peníze, které spoří, půjdou. Fondy do kterých se finanční prostředky účastníků druhého pilíře důchodového systému ukládají, jsou podobné podílovým fondům. Finanční prostředky z těchto fondů jsou investovány na kapitálovém trhu, především do dluhopisů a akcií. Finanční prostředky, které jsou v důchodovém fondu, patří účastníkům. Penzijní společnosti finanční prostředky fondu jen obhospodařují. Kam budou peníze investovány je rozhodnutím penzijní společnosti. Znamená to, že vybírají, které dluhopisy nebo akcie budou nakoupeny. Přesto se vlastníkem dluhopisů, případně akcií, stávají účastníci.

Majetek, který je v důchodovém fondu, není součástí majetku penzijní společnosti. Z tohoto důvodu se účastník nemusí obávat, že společnost zkrachuje. Pokud by taková situace nastala, fond by pravděpodobně převzala jiná penzijní společnost a na majetek účastníka by to nemělo žádný dopad. Hodnota majetku účastníků je dána cenou akcií a dluhopisů na burze. Jak již bylo řečeno, penzijní fondy jsou podobné fondům podílovým. Největší podobnost lze najít v tom, že

⁵⁰ SYROVÝ, Petr. *Jak si spořit na důchod: zorientujte se v důchodové reformě*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012, 152 s. Finance pro každého. ISBN 978-80-247-4479-7, s. 85.

podílníci jsou majiteli podílů v podílových fondech a také nejsou zatíženy rizikem krachu investiční společnosti, která je pouze jejich správcem.⁵¹

V druhém pilíři jsou čtyři možnosti, jak může penzijní společnost investovat. Jednou z možností je důchodový fond státních dluhopisů, dále konzervativní důchodový fond, vyvážený důchodový fond a dynamický důchodový fond. Více o těchto investičních strategiích penzijních společností je popsáno v předchozí kapitole, která se věnuje důchodovému spoření.

4.5.2. Rizika a volba investiční strategie

Dále je potřeba se také zmínit o rizicích, se kterými je účast ve druhém pilíři spojena. Protože se finanční prostředky účastníků důchodového spoření investují na kapitálovém trhu, vyskytuje se zde určité riziko, se kterým je nutné vždy počítat. Nikdo tedy nemůže účastníkům důchodového spoření dopředu říci, kolik bude činit hodnota investice ve chvíli, kdy půjdou do důchodu. Jediné, co tuto hodnotu ovlivňuje, je aktuální vývoj na kapitálové trhu a také míra inflace. Hodnota investic na kapitálovém trhu se mění velmi často, takže účastníci musejí počítat s tím, že například každý měsíc bude hodnota jejich důchodu jiná. Samozřejmě míra rizika je závislá a odvíjí se také od zvolené strategie. Pokud si účastník vybere dynamickou strategii a očekává vyšší zisk, je nutné si uvědomit, že podstupuje také větší riziko, které představuje kolísání hodnoty investice účastníka. Pro účastníky druhého pilíře, kteří takovéto riziko podstupovat nechtějí, je vhodné zvolit fond konzervativní nebo fond státních dluhopisů. Dalším důležitým pojmem, který je potřeba zmínit v souvislosti s investováním ve druhém pilíři důchodového systému je investiční horizont jednotlivých účastníků vstupujících do tohoto pilíře. Pokud vstupuje do důchodového spoření člověk, kterému do důchodu zbývá 35 let, má samozřejmě jiný časový horizont než člověk, kterému do důchodu zbývá let 5. Každá společnost, která nabízí důchodové spoření má povinnost účastníkovi nabídnout odpovídající investiční strategii v závislosti na jeho věku a předpokládanému času, který mu zbývá k odchodu do důchodu. Je tomu tak proto, aby byla vyvážena investiční rizika. Účastník, kterému do důchodu zbývá 10 let, si

⁵¹ SYROVÝ, Petr. *Jak si spořit na důchod: zorientujte se v důchodové reformě*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012, 152 s. Finance pro každého. ISBN 978-80-247-4479-7, s. 94.

může vybírat pouze z konzervativního nebo vyváženého fondu. S postupem času tak, jak se snižuje časový horizont jednotlivého účastníka, tak se finanční prostředky postupně přesouvají do fondu konzervativního. Pokud už účastníkovi k odchodu do důchodu zbývá pouze 5 let, společnost mu nabídne pouze konzervativní fond. Ovšem tato doporučení a nabídky, které dávají společnosti, jsou pouze dobrovolné. Je tedy na účastníkovi, aby zvolil odpovídající investiční strategii s ohledem na investiční horizont.⁵²

Každý účastník si tedy vzhledem k výše uvedeným skutečnostem může zvolit, kterou investiční strategii si vybere. Jde o jeho svobodné rozhodnutí, které každý účastník udělá na základě doporučení penzijní společnosti. Ten, kdo vstupuje do druhého pilíře, se tedy stává účastníkem důchodového spoření a vybere si investiční fond, který pro něj bude nejvhodnější. V průběhu času se může stát, že bude chtít vybraný fond změnit, tedy přestoupit do jiného fondu. Tyto přestupy mezi fondy jsou účastníkům důchodového spoření umožněny. Tyto přestupy jsou možné především proto, aby jednotliví účastníci mohli přizpůsobit investiční strategii své aktuální situaci a také časovému horizontu. Stejně je to i v případě, že se účastník nebude spokojený s vybranou společností. I tu je možné změnit. Tyto přestupy jsou zpoplatněny. Jde ale pouze o administrativní náklady na přestup a proto se poplatky pohybují okolo částky 500,- Kč za změnu investiční strategie a 800,- Kč za změnu investiční společnosti.

⁵² SYROVÝ, Petr. *Jak si spořit na důchod: zorientujte se v důchodové reformě*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012, 152 s. Finance pro každého. ISBN 978-80-247-4479-7, s. 104.

5. Finančněprávní nástroje optimalizace důchodového systému v ČR

Vzhledem k současné situaci a ke změnám v důchodovém systému v České republice roste stále větší potřeba zajištění finančních prostředků pro důchodový věk z jiných zdrojů, než ze zdrojů státních. Na základě aktuálního vývoje v této oblasti není jisté, zda dnes ekonomicky aktivním občanům bude za 30 až 50 let, tedy v jejich důchodovém věku, možné poskytnout plnohodnotné důchody, které budou financované státem.

Na základě těchto skutečností je vhodné hledat alternativy nebo doplňky, které budou schopny občanům poskytnout zdroj finančních prostředků ve chvíli, kdy budou v neproduktivním věku. Tento systém se již stal standardem v zemích západní Evropy, kde finanční produkty a investice hrají významnou roli jako zdroje financí v důchodovém věku. V následující kapitole jsem představila jednotlivé finanční produkty, ze kterých si občané v současnosti mohou vybírat a optimalizovat tak svoje budoucí zajištění pro neproduktivní věk.

5.1. Otevřené podílové fondy

Otevřený podílový fond je nástrojem kolektivního investování podle zákona č. 240/2013 Sb., o investičních společnostech a investičních fondech. Znamená to, že více investorů dá dohromady své finanční prostředky a kolektivně je investuje pomocí podílového fondu. Jako otevřený se nazývá proto, že je možné kdykoli do něj investovat a také je možné investice vybrat a z fondu vystoupit. Údaje o jednotlivých podílech se denně aktualizují a klienti se tak mohou informovat o současné hodnotě svých investic. Podílový fond je takto označen proto, že investor nevlastní celý fond, ale pouze podíl, který svojí velikostí odpovídá velikosti investice.⁵³

Otevřené podílové fondy spravují investiční společnosti. Každý fond má svého správce, který rozhoduje o tom, jaké cenné papíry budou nakoupeny. Investiční strategie každého fondu jsou dané a informace o nich je možné najít ve statutu příslušného fondu. Správce podílových fondů může investovat do státních

⁵³ zákona č. 240/2013 Sb., o investičních společnostech a investičních fondech.

dluhopisů, méně už do zahraničních dluhopisů. Nikdy ale nemůže do portfolia fondu zahrnout akcie.⁵⁴

Cenné papíry, které správce pro spravovaný fond nakupuje, jsou v úschově u depozitáře. Depozitář dohlíží na správce podílového fondu, jak nakládá s portfoliem. Hlavním dohlížitelem je ale Česká národní banka. Tento systém regulace a dohledu se osvědčil už v zahraničí, proto je aplikován i v České republice. Vždy tomu tak nebylo, například v 90. letech neexistovalo takovéto bezpečnostní zajištění. V portfoliu lze otevřené podílové fondy považovat za méně rizikové investice, u kterých víme, co můžeme v budoucnu očekávat. Veškeré informace týkající se investování se dozvíme v již zmíněném statutu každého otevřeného podílového fondu.⁵⁵

Podílové listy otevřených podílových fondů jsou cennými papíry. Na výnosy, které plynou z těchto investic, se vztahuje možnost daňové úlevy podle zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů.⁵⁶ Existuje několik druhů otevřených podílových fondů, ze kterých si zájemci o investování mohou vybírat.

Pokud si bude občan vybírat z široké nabídky otevřených podílových fondů, měl by se řídit základními pravidly. Je nutné zvážit, jestli investovat pouze na českém trhu nebo i na zahraničních trzích. Mezi základní kritérium patří především velikost a osvědčenost správce podílového fondu. Klienti preferují velké, osvědčené a bezpečné investiční společnosti, které mají s investováním na finančních a kapitálových trzích zkušenosti. Nejen velikost společnosti, ale také velikost fondu je při výběru, kam investovat, důležitá.⁵⁷ Dále je také vhodné vybírat takové fondy, které mají dlouhou historii fungování, nejlépe 10 a více let. Pomocí sledování historie jednotlivých fondů můžeme vysledovat, jak se který fond v historii vyvíjel. Na druhou stranu by klienti neměli volit fondy pouze podle výsledků, které měly v minulých letech. Historie fondu může být ukazatelem, ale lepší je porovnávat konkurenční fondy a zjistit, jak se zvolenému fondu dařilo. Každý fond má svého manažera, který sestavuje jeho investiční portfolio. Z tohoto důvodu je vhodné si zjistit, jak dlouho manažer ve své funkci působí a jaké má

⁵⁴ GUOTH, Juraj. *Nad kapitálovým trhem*. Vyd. 1. Praha: Orac, 1998, 88 s. ISBN 80-86199-00-2, s. 84.

⁵⁵ SYROVÝ, Petr; TYL Tomáš. *Osobní finance: řízení financí pro každého*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 207 s. Osobní a rodinné finance. ISBN 978-80-247-3813-0, s. 155.

⁵⁶ zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů.

⁵⁷ DĚDIČ, Jan. *Investiční společnosti a investiční fondy*. Praha: Prospektrum, 1992, 127 s. ISBN 80-85431-52-1, s. 45.

dosavadní výsledky a také, jaké investice preferuje. S tímto bodem souvisí i další, fakt, tedy že je dobré znát obecně investiční strategii zvoleného fondu. Každý fond by měl mít své portfolio diverzifikované. To znamená, že by měl investiční riziko rovnoměrně rozdělit. Na základě těchto ukazatelů by si klient měl vybrat takový fond, který bude nejlépe vyhovovat jeho představám o investicích.⁵⁸

5.1.1. Fondy základních tříd aktiv

Jedná se o fondy, které investují jen do jediné třídy aktiv. Pro investory, kteří začínají, představují tyto fondy jednoduchou a přehlednou možnost investování. Každý si tedy může zvolit fond, který mu bude nejlépe vyhovovat. Třídy, které u fondů základních tříd aktiv rozlišujeme, je několik:

- fondy peněžního trhu
- fondy dluhopisové
- fondy akciové
- fondy komoditní
- fondy nemovitostní

5.1.2. Zajištěné fondy

Už podle názvu je možné odhadnout, že jde o fondy, které zajišťují určitou jistotu. Každý takovýto fond má danou dobu splatnosti. Pokud tedy investor v takovém fondu vydrží až do doby splatnosti, fond mu garantuje alespoň minimální výnos nebo vrácení vynaložené investice. Díky těmto vlastnostem patří zajištěné fondy v České republice mezi nejoblíbenější. Zajištěné fondy jsou něco jako dluhopisy a patří do dluhopisové části investičního portfolia.⁵⁹

⁵⁸ SYROVÝ, Petr; TYL Tomáš. *Osobní finance: řízení financí pro každého*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 207 s. Osobní a rodinné finance. ISBN 978-80-247-3813-0, s. 163.

⁵⁹ SYROVÝ, Petr; TYL Tomáš. *Osobní finance: řízení financí pro každého*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 207 s. Osobní a rodinné finance. ISBN 978-80-247-3813-0, s. 158.

5.1.3. Smíšené fondy

Smíšené se tyto fondy nazývají proto, že investují jak do akcií, tak do dluhopisů. Na základě toho, v jakém poměru se tyto investiční kategorie ve fondu vyskytují, rozlišujeme několik druhů smíšených fondů:

- dynamické – podíl akcií více než 50 %
- defenzivní – podíl akcií do 30 %
- neutrální - podíl akcií 30-50 %
- celkové návratnosti

Smíšené fondy si vybírají ti, kteří chtějí v jedné investici mít více druhů investic. Jde o zjednodušení investování. O smíšené fondy se stará manažer, který zvolí, jaký poměr mezi akciemi a dluhopisy bude u konkrétního fondu uplatněn. Může se tedy stát, že představy klienta smíšeného fondu se budou odlišovat od reálného investování tohoto fondu. Aby byla zaručena nízká míra rizika, musí smíšené fondy investovat pouze do dluhopisů České republiky. Zahraniční dluhopisy by nesplňovaly kritéria nízké rizikovosti.

Větší riziko představují specifičtější fondy celkové návratnosti. Jedná se o fondy znějící na zahraniční měnu, takže pro investora, který investuje v korunách, nemají smysl.

5.1.4. Fondy životního cyklu

Je možné říci, že jde o fondy smíšené. Fondy životního cyklu mají určený časový horizont, ve kterém jsou finanční prostředky z fondu vybírány. Tyto fondy jsou v mnoha ohledech shodné s fondy smíšenými. Platí pro ně také fakt, že jde o investice v zahraniční měně a proto nejsou vhodné pro korunového investora. Fondy životního cyklu jsou vhodnou volbou pro ty, kteří nechtějí věnovat příliš času sestavování svého investičního portfolia. Národní fondy životního cyklu se od zahraničních odlišují. Na konci časového horizontu tyto fondy končí bez vlastnictví akcií. Fondy životního cyklu je proto vhodné zvolit ve chvíli, kdy již na počátku investice počítáme s nějakým přesně stanoveným a definovaným cílem v

budoucnu, na který spoříme. V takovém případě bude žádoucí, abychom v tomto okamžiku už žádné akcie nevlastnili.⁵⁹

Jak již bylo řečeno, podílové fondy na základě své investiční strategie investují peněžité prostředky do státních nebo zahraničních dluhopisů a do akcií. Akci budou podrobněji popsány v další podkapitole. Proto je nutné nyní představit dluhopisy.

5.2. Dluhopisy

Dluhopis je forma půjčky, která je vyjádřena ve formě cenného papíru. Dluhopis se může také označovat jako obligace. Obligace jsou obchodovatelnými cennými papíry. Emitentem státních dluhopisů, jinak řečeno obligací, je stát. Tímto způsobem si stát půjčuje a vydává dluhopisy jako zajištění svých půjček. Navíc stát také za půjčené peníze vplácí občanům úroky.⁶⁰ Tyto úroky tvoří výnos pro občany, tedy pro investory, kteří investovali do státních dluhopisů. Dalším výnosem pro investora může být kapitálový výnos, který závisí na ceně obligace na kapitálovém trhu. Cena obligací na kapitálovém trhu se mění podle úrokových sazeb. Pokud úrokové míry rostou, cena obligací klesne. V opačném případě, tedy při poklesu úrokových sazeb, cena dluhopisů vzroste. Existují také dluhopisy společností. V takovém případě jsou emitenty obchodní společnosti. Majitel dluhopisu je tedy v postavení věřitele a emitent dluhopisu je v postavení dlužníka.⁶¹

5.3. Akcie

Ten, kdo vlastní akcii, se stává spoluvlastníkem vybrané společnosti. Má tedy nárok na výplatu dividend. Pokud se tedy bude společnosti dařit, poroste její hodnota a majiteli akcie se bude dařit. Naopak v případě, že se společnosti dařit nebude, bude hodnota akcie klesat. Při nákupu akcie se člověk stává investorem a také se podílí na podnikání vybrané společnosti. Pokud občan kupuje pouze malý počet akcií, nemůže se na činnosti společnosti podílet významně. To ale není

⁵⁹ SYROVÝ, Petr; TYL Tomáš. *Osobní finance: řízení financí pro každého*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 207 s. Osobní a rodinné finance. ISBN 978-80-247-3813-0, s. 160.

⁶⁰ CHALUPA, Ivan; REITERMAN David. *Cenné papíry: základy soukromého práva*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2014, 240 s. ISBN 978-80-7400-542-8, s. 103.

⁶¹ CHALUPA, Ivan; REITERMAN David. *Cenné papíry: základy soukromého práva*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2014, 240 s. ISBN 978-80-7400-542-8, s. 98.

hlavním důvodem, proč lidé akcie kupují. Důvodem kupování akcií je investice do akciových společností.

Za největší výhodu při investování do akcií je možné považovat jejich snadnou dostupnost. Je například možné začít investovat i malým vstupním kapitálem, například v řádech tisíců. Akciové společnosti jsou subjekty, které podnikají. Pokud se tedy společnosti daří, tvoří zisk. Část těchto zisků si mohou akcionáři rozdělit mezi sebou a část investovat do dalšího rozvoje společnosti.

S akciemi se obchoduje na burzách. Akcie jsou průběžně oceňovány investory a je zjišťována jejich aktuální hodnota na trhu. Na základě poptávky a nabídky akcií se vytvoří tržní cena akcie, za kterou je možné danou akcii prodat nebo koupit. Ceny akcií na trhu jsou proměnlivé. Ke změně může dojít během dnů nebo i hodin. Do investičního portfolia je možné nakoupit jednotlivé akciové tituly nebo celý akciový trh. Na dlouhodobém horizontu, tedy více než deset let, převládá ziskovost akciových trhů. Investice do jednotlivých titulů se více blíží podnikání. Přesto je investování do jednotlivých akcií velmi rizikové a nedoporučuje se začátečníkům. Přístup, při kterém manažer fondu sám vybírá akcie a ty kupuje. Jedná se tedy o aktivní investování. Opačným přístupem je investování pasivní, které bude popsáno následně.⁶²

5.4. Pasivní investování

Pasivní investování je opakem investování aktivního. Aktivní investování je přístup, kdy manažer fondu nebo samotný investor sám vybírá a nakupuje například akcie na trhu. Jedná se tedy o aktivní správu investic. V případě pasivního investování se investuje do indexu. To znamená, že při pasivním investování se sleduje vybraný index a nakupuje se podle něj. Pasivní investování je méně nákladné, protože není nutné platit poplatky za správu investic manažerovi nebo analytikům. Indexy vyjadřují všeobecnou tendenci na zvolené burze. Pro investora mají tu výhodu, že investor nakoupí například všechny akcie, které index obsahuje. Indexy jsou váženým průměrem cen akcií, které daný index obsahuje. Zároveň ale index nedává informace o tom, jaká je cena jednotlivých akcií, které index tvoří.⁶³

⁶² SYROVÝ, Petr; TYL Tomáš. *Osobní finance: řízení financí pro každého*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 207 s. Osobní a rodinné finance. ISBN 978-80-247-3813-0, s. 165.

⁶³ [online]. [cit. 2016-03-05]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/investice/29405-indexy-jednoducha-investice-do-akcii>

Hlavními produkty pasivního investování jsou indexové otevřené podílové fondy, indexové akcie, neboli ETF a také indexové certifikáty.⁶⁴

5.4.1. ETF

ETF je produktem, který představuje pasivní investování. Zkratka ETF znamená Exchanged Traded Funds. ETF jsou obchodovatelné na burze. ETF je samostatná společnost, ale její právní úprava je obdobná, jako u otevřených podílových fondů. ETF je tedy druhem pasivního investování. Jde o indexové akcie, takže investor nakupuje všechny nebo velkou část akcií z vybraného indexu. Rozdíl ETF od podílových fondů je v tom, že jsou obchodovatelné na burze. Výnosy z klasických akcií i fondů jsou osvobozeny od daně, pokud je investor vlastní déle než šest měsíců.⁶⁵

5.4.2. Certifikáty

Certifikáty jsou cenné papíry, konkrétně dluhopisy, které emitují banky. S těmito dluhopisy je možné obchodovat na burze. Podkladovým aktivem pro certifikáty mohou být akcie, akciové indexy, komodity atd. Těmi nejjednoduššími certifikáty jsou certifikáty indexové, protože obsahují futures na index. Proto se certifikáty chovají jako indexy. Obecně certifikáty nejsou doporučovány jako dlouhodobé investiční nástroje a nikdy by neměly tvořit více než 5 % investičního portfolia.⁶⁶

5.5. Životní pojištění

Životní pojištění lze považovat za spořicí a investiční produkt. V České republice je produkt životního pojištění oblíbený. Výhodou životního pojištění je možnost daňového odpočtu. Pokud člověk zvolí rizikové pojištění, tak dostane peníze pouze v případě, že zemře. Ale je také možné, že pojišťovna vyplatí peníze

⁶⁴ ČERNOHORSKÝ, Jan; TEPLÝ Petr. *Základy financí*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 304 s. ISBN 978-80-247-3669-3, s. 143.

⁶⁵ [online]. [cit. 2016-03-10]. Dostupné z: <http://etfs.cz/o-etf/co-je-to-etf/>

⁶⁶ [online]. [cit. 2016-03-05]. Dostupné z: <http://www.investice.cz/co-je-investicni-certifikat/t93/>

klientovi i v případě, že se dožije konce pojistky. Existují i životní pojistky, pomocí nichž je možné investovat nebo spořit. Na trhu je možné najít dva druhy životního pojištění, která obsahují spořicí složku.

5.5.1. Kapitálové životní pojištění

U kapitálového životního pojištění jsou investované peníze klientů spravovány pojišťovnou. Na základě technické úrokové míry je pojišťovnou garantována míra minimálního zhodnocení. Tuto technickou úrokovou míru, respektive její horní hranici určuje Česká národní banka.

Pojišťovna se svěřenými penězi svých klientů provádí investice. Svým klientům může připisovat podíly z výnosů. Investiční portfolio pojišťovny tvoří převážně dluhopisy a nástroje peněžního trhu. Například akcie se zde vyskytují jen výjimečně. Proto je možné říci, že kapitálové životní pojištění je podobné jako investice do dluhopisů, které ale mají vyšší poplatky. Klasické kapitálové životní pojištění při dožití a v případě smrti vyplácí pojistnou částku.⁶⁷ Kapitálové životní pojištění je spojením dvou produktů. Jde o rizikové životní pojištění a investice do dluhopisů.

5.5.2. Investiční životní pojištění

Alternativou ke kapitálovému životnímu pojištění je investiční životní pojištění. Podstatou tohoto životního pojištění je investování části svěřených peněz pojišťovnou do podílových fondů. Klient si vybere, o které podílové fondy se bude jednat. Jde tedy o kombinaci rizikové pojistky a současně o investice do podílových fondů. Pokud klient chce investovat do podílových fondů, je pro něj výhodnější investovat přímo. Má pak totiž na výběr ze všech podílových fondů na trhu. Pokud investuje do podílových fondů prostřednictvím životního pojištění, může vybírat jen z těch podílových fondů, které má daná pojišťovna v nabídce. Navíc jsou s investováním prostřednictvím investičního životního pojištění spojeny vyšší

⁶⁷ GRŮŇ, Lubomír. *Finanční právo a jeho instituty*. Praha: Linde, 2004, 303 s. ISBN 80-7201-474-9, s. 237.

náklady. Kromě placení poplatků za fondy klient navíc totiž zaplatí ještě poplatky pojišťovně.⁶⁸

5.6. Stavební spoření

Stavební spoření je obecně oblíbeným produktem pro ukládání finančních prostředků. Je to především z toho důvodu, že je u stavebního spoření garantován státní příspěvek. Klienti u stavebních spořitelen ukládají své peníze. Za to, že své peníze svěří stavebním spořitelnám, klienti dostávají úroky. Navíc ještě dostávají od státu podporu. Státní podpora má své maximum a váže se na výši jednotlivých příspěvků od klientů. Přehled vývoje státního příspěvku, který poskytovaly v minulosti stavební spořitelny, je uveden v následující tabulce.

Graf č. 7 Vývoj státního příspěvku, který poskytovali stavební spořitelny

Období	1993 - 2003	2004 – 2010	2011 a později
Sazba státní podpory	25 %	15 %	10 %
Maximální základ	18 000 Kč	20 000 Kč	20 000 Kč
Maximální podpora ročně	4 500 Kč	3 000 Kč	2 000 Kč
Vázací lhůta	5 let	6 let	6 let
Státní podpora na více smluv	ne	Ano	ano

zdroj: <http://www.stavebky.cz/statni-podpora-historie-vyvoje-podminek>⁶⁹

Stavební spořitelny vydělávají peníze pomocí úvěrů, které poskytují svým klientům. Za to poskytují klientům dopředu stanovený a garantovaný výnos a navíc je klientům vyplácena státní podpora. Na základě toho lze říci, že stavební spoření

⁶⁸ SYROVÝ, Petr; TYL Tomáš. *Osobní finance: řízení financí pro každého*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 207 s. Osobní a rodinné finance. ISBN 978-80-247-3813-0, s. 172.

⁶⁹ [online]. [cit. 2016-03-05]. Dostupné z: <http://www.stavebky.cz/statni-podpora-historie-vyvoje-podminek/>

je obdobou dluhopisových fondů. Stavební spoření je tedy jedním z nejbezpečnějších investičních produktů. Je tomu tak především proto, že peníze, které klienti svěří stavební spořitelně, jsou ze zákona pojištěny.

Většina stavebních spořitelek nabízí stavební spoření za obdobných podmínek. Při uzavírání stavebního spoření se klient se spořitelnou dohodnou na výši cílové částky. Cílová částka se rovná maximální částce, kterou může klient ve stavebním spoření naspořit. Tuto částku může získat buď z vlastního spoření nebo z úvěru ze stavebního spoření. Od této cílové částky se odvíjí i vstupní poplatek do stavebního spoření, většinou jde o 1 % z této částky. Účastníci stavebního spoření by neměli volit cílovou částku ani příliš vysokou, ani nízkou. Doporučuje se zvolit cílovou částku okolo 200 000,- Kč.⁷⁰

Z předchozí tabulky lze vyčíst, že vázací lhůta je v současnosti 6 let. Po uplynutí této vázací lhůty může účastník stavebního spoření toto spoření vybrat nebo v něm dále pokračovat. Po skončení šestileté vázací lhůty se ze stavebního spoření stane termínovaný vklad, s obvyklou výpovědní dobou, která představuje 3 měsíce. Stavební spoření není nutné ihned vybírat a může účastníkům posloužit jako likvidní rezerva finančních prostředků, která je průběžně zhodnocována. Pokud se účastníci stavebního spoření rozhodnou naspořené finanční prostředky vybrat, ukončí stavební spoření. Poté mohou uzavřít novou smlouvu o stavebním spoření, zvolit znovu cílovou částku a opět mohou investovat své peníze a dostávat státní příspěvky.

5.7. Nemovitosti

Motivace k nákupu nemovitostí může být dvojitá. Občané kupují nemovitosti proto, že je potřebují pro vlastní bydlení. Většinou se rozhodnou, že nebudou platit nájem cizím osobám a rozhodnou se pro koupi vlastní nemovitosti. Tato situace ovšem není druhem investice. O investici jde v případě, že si občané nakoupí nemovitost za účelem jejího pronájmu.

Pokud se někdo rozhodne, že koupí nemovitost za účelem jejího pronájmu, jedná se tedy o investici. Výnos z této investice plyne z nájmu, který investoři ihned získávají. Dalším kapitálovým výnosem je zvýšení ceny nemovitosti na trhu

⁷⁰ SYROVÝ, Petr; TYL Tomáš. *Osobní finance: řízení financí pro každého*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 207 s. Osobní a rodinné finance. ISBN 978-80-247-3813-0, s. 176.

nemovitostí v případě, že se ji majitel rozhodne prodat. V takovém případě tedy výnos tvoří rozdíl mezi cenou, za kterou investor nemovitost získal a cenou, za kterou se mu danou investicí v podobě nemovitosti podařilo prodat.

Investování do nemovitostí se doporučuje pro diverzifikaci portfolia investora. Investice do nemovitostí mají jako všechny investice svá rizika. Obecně je tento druh investice považován za jeden z nejbezpečnějších. Investoři předpokládají trvalý výnos z nájmu i z budoucího prodeje určité nemovitosti. Lze říci, že investování do nemovitostí je nejvíce konzervativní investicí z pohledu investorů. Realitou ale je, že investice do nemovitostí také obsahují velký počet různých rizik.⁷¹

Investice do nemovitostí jsou oblíbené především proto, že nemovitosti jsou pro investory hmotné věci, které jsou uchopitelné, a proto jsou některým nezkušenějším investorům bližší než například cenné papíry. Lákavé jsou nemovitosti také proto, že v minulosti ceny nemovitostí stále rostly. Bylo tomu tak proto, že na přelomu tisíciletí se staly úvěry na bydlení dostupné pro větší počet občanů a v návaznosti na to začala růst poptávka po nemovitostech. Dalším důvodem, proč se může zdát občanům investice do nemovitostí bezpečná je skutečnost, že nemají aktuální informace o ceně předmětné nemovitosti. Její reálnou hodnotu na trhu zjistí až ve chvíli, kdy jí chtějí prodat. Vlastníkům nemovitosti je tedy skryta změna ceny v čase.

Jedním z rizik, které patří k investování do nemovitostí, je nájemné. Hlavním zdrojem výnosů je právě nájem, který vlastník nemovitosti vybírá. Může nastat období, kdy nebude vlastníkovu plynout žádné nájemné. Tato situace může nastat vlivem vnějších okolností. Například nebude možné sehnat nového nájemníka nebo se nájemník může dostat do platební neschopnosti. V takovém případě nebudou investorovi plynout z investice žádné výnosy. Naopak se může stát, že investor bude nucen vynaložit na opravu nebo údržbu nemovitosti další finanční prostředky. Stejně jako u jiných investic i u nemovitostí hrozí riziko poklesu její hodnoty. K poklesu ceny nemovitosti může dojít vlivem změn v jejím okolí, jejím špatným stavem atd. Investice do nemovitostí lze rozdělit na tři hlavní typy:

- pozemky
- komerční nemovitosti

⁷¹ SYROVÝ, Petr; TYL Tomáš. *Osobní finance: řízení financí pro každého*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 207 s. Osobní a rodinné finance. ISBN 978-80-247-3813-0, s. 103.

- rezidenční nemovitosti

Komerční nemovitosti jsou nemovitosti, které jsou pronajímány soukromým společenstvem. Pro lepší představu jde například o hotely, obchodní centra nebo kanceláře. Na trhu s komerčními nemovitostmi platí přísnější pravidla a s nemovitostmi se zde obchoduje stejně jako s dluhopisy. Také na těchto trzích investují větší a zkušenější investoři. Rezidenční nemovitosti jsou pronájmy, které jsou poskytovány nájemníkům. Jde o bytové domy, rodinné domy a dále například garáže. Investovat do nemovitostí je možné pomocí nákupu individuálních nemovitostí, dále pomocí nákupu nemovitostního fondu, který nakupuje komerční nemovitosti. Dále také prostřednictvím nákupu akcií z nemovitostního odvětví nebo nákupem celého realitního trustu.⁷²

5.8. Komodity

Investoři s komoditami používají finanční deriváty. Jedná se o krátkodobé investice. Obchodníci s komoditami jsou zkušenými a především profesionálními investory. Jedná se spíše o spekulace a lze říci, že jde více o specializované podnikání, než o investování. Rizika, která jsou s operacemi na komoditních trzích spojená, jsou značná. Investování do komodit ale může také mít dlouhodobý charakter. V takovém případě se může jednat o další investici, která obzvláštní investiční portfolio. Do různých diverzifikovaných portfolií komodit je možné investovat přes podílové fondy. Specialitou investicí do komodit je fakt, že na rozdíl od ostatních aktiv plynou investorům pouze kapitálové výnosy. Nikoliv tedy nájem, dividenda nebo úroky, jako tomu bylo u předešlých investičních produktů. Investice do komodit je možné rozdělit do několika skupin právě podle určitého druhu komodity.

- energie
- průmyslově využitelné kovy
- drahé kovy
- zemědělské produkty

⁷² SYROVÝ, Petr; TYL Tomáš. *Osobní finance: řízení financí pro každého*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 207 s. Osobní a rodinné finance. ISBN 978-80-247-3813-0, s. 106.

Do komodit je možné investovat pomocí přímých investic. To je možné převážně u drahých kovů, jako je zlato nebo stříbro. Dále je možné investovat do komodit pomocí komoditních fondů a ETF. Dále lze také využít akcie ze sektoru komodit a fondy takovýchto akcií. Pokud investor investuje do akcií v rámci svého diverzifikovaného portfolia, investuje také do komodit, protože na světovém trhu s akciemi je obsaženo okolo 30 % komoditních akcií.⁷³

⁷³ SYROVÝ, Petr; TYL Tomáš. *Osobní finance: řízení financí pro každého*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 207 s. Osobní a rodinné finance. ISBN 978-80-247-3813-0, s. 106.

6. Důchodový systém „de lege ferenda“

Dne 1. 1. 2013 byl důchodovou reformou v České republice nově zaveden systém tří pilířů. Novinkou byl druhý pilíř, který byl pojmenován jako důchodové spoření. Tento pilíř byl představen v předchozích kapitolách. Ve Sbírce zákonů ČR byly zveřejněny zákony, kterým se mění zákon č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření, ve znění pozdějších předpisů. Jde o zákon č. 376/2015 Sb., o ukončení důchodového spoření a zákon č. 377/2015 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o ukončení důchodového spoření s účinností k 1. 1. 2016.⁷⁴ Jedná se například o změnu zákona o doplňkovém penzijním spoření, o daních z příjmů a pojistném na sociálním pojištění. Tyto zákony mají za úkol ukončit systém důchodového spoření. Nově je také zakázáno vstoupit do druhého pilíře důchodového systému, tedy do důchodového spoření. Jde o ukončení systému důchodového spoření, který nezískal takový počet účastníků, jak se předpokládalo. Vstup nových účastníků do tohoto spoření je ukončen ještě před ukončením celého systému. Je tomu tak proto, aby se zamezilo administrativním nákladům s vypořádáním finančních prostředků nových účastníků důchodového spoření. Penzijní reforma v roce 2013 tedy zavedla třípilířový systém, který se neosvědčil a od roku 2016 bude důchodový systém opět tvořit jen státní důchodové pojištění a přejmenované doplňkové penzijní spoření.⁷⁵

6.1. Ukončení druhého pilíře

Způsob ukončení druhého pilíře je zvolen tak, aby byla zachována vlastnická práva účastníků a také aby byly minimalizovány dopady, které tato změna způsobí. Důchodové fondy jsou sdružením majetku, který patří všem účastníkům. Proto se účastník může rozhodnout, jakým způsobem bude jeho účast na důchodovém spoření ukončena. Jednou z možností je převést peněžní prostředky z končícího důchodového fondu na určený bankovní účet účastníka nebo vyplacení peněz prostřednictvím poštovního poukazu. Druhou možností je převedení peněz jako příspěvku na penzijní připojištění nebo na doplňkové penzijní spoření. Pokud se

⁷⁴ zákon č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření, zákon č. 376/2015 Sb., o ukončení důchodového spoření a zákon č. 377/2015 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o ukončení důchodového spoření.

⁷⁵ [online]. [cit. 2016-03-05]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/penzijni-sluzby-a-systemy/ii-pilir- duchodove-sporeni>

účastník nevyjádří, jak si přeje s prostředky naložit, penzijní společnost převede peníze z druhého pilíře na účet správce pojistného a poté na osobní účet účastníka.

Ukončení druhého pilíře proběhne v následujících krocích. V lednu 2016 je ukončeno placení pojistného na důchodové spoření. V březnu 2016 doručí penzijní společnosti účastníkům druhého pilíře oznámení o zahájení postupného ukončování tohoto pilíře spolu s výzvou, aby účastníci k poslednímu dni měsíce září 2016 sdělili, jakým způsobem si přejí naložit s peněžitými prostředky. Dále také budou společnosti informovat účastníky o možnosti doplacení pojistného na důchodové pojištění, tedy do prvního povinného pilíře. V červenci 2016 bude zahájena úplná likvidace důchodových fondů. Po vyplacení všech finančních prostředků z fondů tyto fondy zaniknou a spolu s nimi i celý systém důchodového spoření.⁷⁶

6.2. Změny v doplňkovém penzijním spoření

Součástí zákona, kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o ukončení důchodového spoření, jsou i některé změny v doplňkovém penzijním spoření, tedy v tzv. třetím pilíři.

Doplňkové penzijní spoření se zrušením důchodového spoření stává jediným systémem, ve kterém si jeho účastníci mohou dobrovolně spořit na stáří. Z tohoto důvodu byly současně s ukončením druhého pilíře přijaty změny ve třetím pilíři, které by jej měly zatraktivnit. Jedním z těchto opatření je zpřístupnění doplňkového penzijního spoření co nejširšímu okruhu osob. Konkrétně je tedy nově umožněn vstup do třetího pilíře dětem. Tím odpadá limit v podobě dosažení zletilosti jako podmínka pro vstup do třetího pilíře. K tomu, aby doplňkové penzijní spoření mohlo sloužit jako doplněk příjmů osob v důchodu, je zapotřebí udělat tento pilíř atraktivní a motivovat občany ke vstupu. Dále je potřeba podporovat účastníky doplňkového penzijního spoření tak, aby své naspořené finanční prostředky čerpali postupně prostřednictvím penze. K tomu slouží následující opatření: pokud bude penze z doplňkového penzijního spoření vyplácena účastníkovi déle než 10 let, bude osvobozena od daně z příjmů. Aby byly zachovány stejné podmínky, platí toto

⁷⁶ [online]. [cit. 2016-03-05]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/penzijni-sluzby-a-systemy/ii-pilir-duchodove-sporeni>

osvobození od daně z příjmů i pro penze z penzijního připojištění se státním příspěvkem a pro soukromé životní pojištění.⁷⁷

Další motivací pro převedení finančních prostředků z důchodového spoření do doplňkového penzijního spoření je čerpání státních příspěvků nebo daňového zvýhodnění. V budoucnu, pravděpodobně od roku 2017, je naplánované zvýšení daňové podpory pro doplňkové penzijní spoření. Tím jak v budoucnu bude vypadat důchodový systém a tím, jaké změny ještě nastanou, se zabývá Odborná komise pro důchodovou reformu.

Další změnou je možnost výplaty tzv. částečného odbytného ve výši jedné třetiny z naspořených finančních prostředků. Aby k výplatě mohlo dojít, musí být splněno několik podmínek. Účastníkovi musí být 18 let, doba spoření musí být nejméně 10 let, respektive 120 měsíců spořicí doby, poslední dva roky musí být účastník u stejné penzijní společnosti a také nemá nárok na státní příspěvek z odbytného a část státního příspěvku, která je příslušná k částečnému odbytnému se vrátí státu. Nově vzniká nárok na řádnou výplatu v 60-ti letech, kdy původně vnikal nárok až při nároku na státní důchod. Věková hranice, která určuje nárok na předdůchod, se nezměnila. Další změnu týkající se důchodového připojištění představuje fakt, že penze, která se bude vyplácet po určitou dobu po minimálně 10 let, bude osvobozena od daně z příjmu. Před zavedením této změny byla od osvobozena jen doživotní penze. Dále je také zavedeno zvýšení limitů úplat za obhospodařování a zhodnocování majetku v účastnických fondech a volenější limity pro investice účastnických fondů. Novela zákona o daních z příjmů zavádí zvýhodnění penzijního připojištění a doplňkového penzijního spoření s účinností až od 1. 1. 2017, vliv tedy bude mít až na daňové přiznání, které účastník podá v roce 2018. Daňový odpočet a zvýhodnění výše příspěvku od zaměstnavatele v roce 2016 zůstává beze změny.⁷⁸

6.3. Odborná komise pro důchodovou reformu

Odborná komise pro důchodovou reformu vnikla na základě programového prohlášení vlády. Na vzniku komise se podíleli ministryně práce a sociálních věcí

⁷⁷[online]. [cit. 2016-03-05]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/penzijni-sluzby-a-systemy/ii-pilir-duchodove-sporeni>

⁷⁸ [online]. [cit.2016-02-28]. Dostupné z : <http://www.duchodovareforma.cz/duchodove-sporeni-2/ii-pilir-budoucich-ceskych-duchodcu/>

Michaela Marksová a ministr financí Adnrej Babiš. Odborná komise pro důchodovou reformu má za úkol zhodnotit současný stav a budoucí vývoj českého důchodového systému v závislosti na demografickém, sociálním a ekonomickém vývoji v České republice. Hlavním úkolem této komise je připravit návrh na pokračování důchodové reformy, která by byla vyhovující pro vládu a také pro občany. Z tohoto důvodu jsou členy Odborné komise pro důchodovou reformu odborníci z oborů ekonomie, sociologie, dále také zástupci koaličních a opozičních stran, které jsou zastoupené v Poslanecké sněmovně a v neposlední řadě také představitelé občanských a profesních sdružení. Jednání Odborné komise se také účastní členové ministerstva práce a sociálních věcí, ministerstva financí a dalších státních institucí. Mezi hlavní cíle Odborné komise patří především valorizační mechanismus, který by měl zajistit přiměřenou výši důchodu po celou dobu, kdy je vyplácen. Dále Odborná komise ukončí druhý pilíř důchodového systému, tedy důchodové spoření. S tím souvisí i zavedení změn ve třetím pilíři, tedy v doplňkovém penzijním spoření. Tyto změny by měly motivovat občany k tvoření úspor na stáří.

Závěr

Cílem této práce bylo podrobně popsat a seznámit čtenáře s problematikou důchodového spoření a s jeho finančněprávními aspekty. Cíl této práce byl splněn. Celá práce zaznamenává změny, které se v České republice udály v důchodovém systému. Především v práci srovnávám stav před a po reformě, která proběhla k 1. 1. 2013. Dále jsem také popsala současnou situaci, tedy stav, který je platný od roku 2016.

V první kapitole této práce jsem se zabývala základními pojmy, jako je finanční právo, právní vztah a finančněprávní vztahy.

V následující kapitole jsem podrobněji popsala stav důchodového systému, který platil do konce roku 2012. Věnovala jsem se důchodovému pojištění a také penzijnímu připojištění, které tvoří jeho doplněk.

V pořadí třetí kapitole jsem představila důchodovou reformu a její právní úpravu. Popsala jsem jednotlivé pilíře, které nově, tedy od roku 2013, tvoří důchodový systém. Jedná se o důchodové pojištění, důchodové spoření a doplňkové penzijní spoření.

Čtvrtá kapitola má název Finančněprávní aspekty důchodového spoření. V této kapitole jsem popsala způsob, kterým je financováno důchodové pojištění. Dále jsem nastínila investice penzijních fondů. V další podkapitole jsem vysvětlila, jak fungují příspěvky v penzijního připojištění, tedy státní příspěvky a příspěvky účastníků ještě před důchodovou reformou, která proběhla k 1. 1. 2013. Příspěvky doplňkového penzijního spoření tvoří další část práce. Opět šlo o příspěvky od státu a o příspěvky účastníků třetího pilíře. Tentokrát se tedy jednalo o příspěvky, které byly důchodovou reformou změněny. Proto jsem v této kapitole porovnávala například jejich výši. Věnoval jsem se také daňovým odpočtům. V neposlední řadě jsem popsala způsob financování důchodového spoření, tedy druhého pilíře, který v České republice existoval pouze od roku 2013 do roku 2016. V souvislosti s financováním důchodového spoření jsem také uvedla jeho investice a také rizika, která jsou spojena s volbou investiční strategie.

Do předposlední kapitoly jsem zahrнула finančněprávní nástroje optimalizace důchodového systému. Uvedla jsem nejpoužívanější investiční nástroje, které mohou sloužit jako alternativa spoření pro důchodový věk. Vybrala jsem si otevřené podílové fondy, dluhopisy, akcie, pasivní investování, tedy ETF a

certifikáty, dále životní pojištění, stavební spoření, investice do nemovitostí a do komodit.

V poslední, tedy šesté kapitole, jsem popsala důchodový systém, který je nyní platný v České republice. Uvedla jsem, jak došlo ke zrušení druhého pilíře, k jakým změnám došlo v ostatních pilířích a jaké změny v budoucnu nastanou.

Při psaní diplomové práce jsem si udělala vlastní názor na změny a budoucí vývoj důchodového systému v České republice. Při výběru tématu, tedy v roce 2015, tvořily důchodový systém tři pilíře. Už v té době, po seznámení se s problematikou, která je obsahem práce, jsem se domnívala, že druhý pilíř, tedy důchodové spoření, není příliš vhodným řešením důchodového systému. Jak se ukázalo v době, kdy jsem práci zpracovávala, tedy na začátku roku 2016, druhý pilíř opravdu nedosáhl očekávaného zájmu ze strany veřejnosti a byl zrušen. Tím se potvrdily mé pochybnosti o důchodové reformě v takové formě, v jaké byla realizována.

Resumé

The main goal of my Thesis is to describe and inform about pension savings. The whole Thesis contains changes which occurred in the pension system of Czech Republic. Mostly I compared the condition of pension system before and after the reform valid to the 1st January 2013. And I have chosen this one because it is a current and well discussed topic.

In the beginning chapter “Financial and legal aspects”, I defined basic concepts such as financial law, financial aspects and also aspect of and pension savings.

The next chapter includes the description of pension system, which did exist in Czech Republic until 2013. This system contains pension insurance and additional pension insurance.

In the third chapter I focused on pension reform and changes which were active to the 1st January of 2013. Most of my focus was on second pillar of pension system called pension saving. The pension system was newly composed of three pillars. It was introduced in the Czech Republic in 2013.

“Financial and legal aspects of pension savings.” It is the title of my next chapter. The main points of this Thesis part are Funding of pension insurance, Investment which realizes pension funds, Contributions from participants of pension savings, State contributions and Tax deductions.

Next chapter of my Thesis is called “Financial and legal instruments of optimization the pension system in the Czech Republic.” I described the most used investment instruments, which could be used as an alternative source of money saving in retirement age. I chose these instruments: Opened unit trusts, Obligations, Shares, Passive investment therefore ETF, Certificates, Life insurance, Building savings, Property investments and Commodities investments.

In the last sixth chapter of my Thesis called “Pension system – de lege ferenda” I described current pension system existing in Czech Republic. I also explained the process of second pillar cancellation in 2016. And I described changes in remaining pillars of pension system.

Seznam použité literatury:

1. Monografie:

- BAKEŠ, Milan. *Finanční právo*. 4., aktualiz. vyd. Praha: C.H. Beck, 2006, 741 s. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-431-7
- ČERNÁ, Jana; TRINNEROVÁ, Dagmar; VACÍK Antonín. *Právo sociálního zabezpečení*. 2., rozš. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, 230 s. ISBN 978-80-7380-019-2
- ČERNOHORSKÝ, Jan; TEPLÝ Petr. *Základy financí*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 304 s. ISBN 978-80-247-3669-3
- DĚDIČ, Jan. *Investiční společnosti a investiční fondy*. Praha: Prospektrum, 1992, 127 s. ISBN 80-85431-52-1
- GRŮŇ, Lubomír. *Finanční právo a jeho instituty*. Praha: Linde, 2004, 303 s. ISBN 80-7201-474-9
- GUOTH, Juraj. *Nad kapitálovým trhem*. Vyd. 1. Praha: Orac, 1998, 88 s. ISBN 80-86199-00-2
- HAMERNÍKOVÁ, Bojka; MAAYTOVÁ Alena. *Veřejné finance*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010, 340 s. ISBN 978-80-7357-497-0
- CHALUPA, Ivan; REITERMAN David. *Cenné papíry: základy soukromého práva*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2014, 240 s. ISBN 978-80-7400-542-8
- JÁNOŠÍKOVÁ, Petra; MRKÝVKA Petr; TOMAŽIČ Ivan. *Finanční a daňové právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, 525 s. ISBN 978-80-7380-155-7
- PŘIB, Jan. *Kdy do důchodu a za kolik*. 12. aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2011, 128 s. Právo pro každého. ISBN 978-80-247-3616-7
- SYROVÝ, Petr. *Jak si spořit na důchod: zorientujte se v důchodové reformě*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012, 152 s. Finance pro každého. ISBN 978-80-247-4479-7
- SYROVÝ, Petr; TYL Tomáš. *Osobní finance: řízení financí pro každého*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 207 s. Osobní a rodinné finance. ISBN 978-80-247-3813-0
- ŠULC, Jaroslav. *Penzijní připojištění*. 2. aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2004, 196 s. Osobní a rodinné finance. ISBN 80-247-0772-1

- TRÖSTER, Petr. *Právo sociálního zabezpečení*. 6., podstatně přeprac. a aktualiz. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, 290 s. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-473-5

2. Internetové zdroje:

- [online]. [cit.2016-02-28]. Dostupné z : <http://www.duchodovareforma.cz/duchodove-sporeni-2/ii-pilir-budoucich-ceskych-duchodcu/>
- [online]. [cit. 2016-02-28]. Dostupné z: <http://www.duchodovareforma.cz/penzijni-pripojisteni/iii-pilir-ceskeho-duchodoveho-systemu-bude-doplňkove-penzijni-sporeni/>
- [online]. [cit. 2016-03-05]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/investice/29405-indexy-jednoducha-investice-do-akcii>
- [online]. [cit. 2016-03-10]. Dostupné z: <http://etfs.cz/o-etf/co-je-to-etf/>
- [online]. [cit. 2016-03-05]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/penzijni-sluzby-a-systemy/ii-pilir-duchodove-sporeni>
- [online]. [cit. 2016-03-05]. Dostupné z: <http://www.stavebky.cz/statni-podpora-historie-vyvoje-podminek/>

3. Právní předpisy

- zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
- zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů
- zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením
- zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění
- zákon č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření
- zákon č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření
- zákon č. 397/2012 Sb., o pojistném na důchodové spoření
- zákon č. 399/2012 Sb., o změně zákonů v souvislosti s přijetím zákona o pojistném na důchodové spoření

- zákon č. 240/2013 Sb., o investičních společnostech a investičních fondech
- zákon č. 376/2015 Sb., o ukončení důchodového spoření
- zákon č. 377/2015 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o ukončení důchodového spoření